

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

Τμήμα Ψυχολογίας

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΚΛΙΝΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ»

**Παθολογική χρήση του διαδικτύου και Πρώιμα Δυσλειτουργικά Σχήματα σε
φοιτητικό πληθυσμό**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΜΑΡΙΑ ΦΩΤΕΙΝΟΥ

A.M. 201510

Επόπτης: Πέτρος Ρούσσος

Αθήνα, 2019

Τριμελής επιτροπή εξέτασης:

Πέτρος Ρούσσο, αναπληρωτής καθηγητής, τμήμα ψυχολογίας, Ε.Κ.Π.Α.

Ντιάνα Χαρίλα, ΕΔΙΠ, τμήμα ψυχολογίας, Ε.Κ.Π.Α.

Λίσσυ Κανελλοπούλου, αναπληρώτρια καθηγήτρια, τμήμα ψυχολογίας, Ε.Κ.Π.Α.

ΦΥΛΛΟ ΕΞΕΤΑΣΗΣ

Επόπτης:

Μέλος:

Μέλος:

Ημερομηνία:

Βαθμός:

Η συγγραφέας βεβαιώνει ότι το περιεχόμενο του παρόντος έργου είναι αποτέλεσμα προσωπικής εργασίας και ότι έχει γίνει η κατάλληλη αναφορά σε εργασίες τρίτων, όπου ήταν απαραίτητο, σύμφωνα με τους κανόνες της ακαδημαϊκής δεοντολογίας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	4
Περίληψη	6
Εισαγωγή	9
Παθολογική χρήση του διαδικτύου	9
Παθολογική χρήση του διαδικτύου και φοιτητικός πληθυσμός	15
Πρώιμα Δυσλειτουργικά Σχήματα	19
Παθολογική χρήση του διαδικτύου και Πρώιμα Δυσλειτουργικά Σχήματα...	23
Ερευνητικοί στόχοι	27
Μέθοδος.....	29
Συμμετέχοντες	29
Μέσα συλλογής δεδομένων	30
Διαδικασία	32
Αποτελέσματα	33
Συζήτηση	56
Βιβλιογραφία	68
Παράρτημα	73

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

«Ανέβα το πρώτο σκαλοπάτι με πίστη. Δε χρειάζεται να βλέπεις όλη τη σκάλα. Αρκεί να κάνεις το πρώτο βήμα» (M. L. King)

Έχοντας αυτή τη ρήση κατά νου, ξεκίνησα πριν από τέσσερα περίπου χρόνια το ΠΜΣ Κλινικής Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών με αρκετή αγωνία αλλά, κυρίως, με πίστη και προσμονή για όσα θα ακολουθούσαν. Η παρούσα διπλωματική εργασία πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο αυτών των σπουδών. Με την ολοκλήρωσή της επιτυγχάνεται ένας σημαντικός για μένα στόχος και κλείνει ένας κύκλος μα ταυτόχρονα νιώθω πως ένας άλλος ξεκινά στέρεα θεμελιωμένος στη μακρόχρονη αυτή εκπαιδευτική μου διαδρομή. Ωστόσο, η εργασία αυτή δεν θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί χωρίς τη συνδρομή κάποιων ανθρώπων.

Θα ήθελα, λοιπόν, να εκφράσω τις θερμότερες ευχαριστίες μου στον επιβλέποντα καθηγητή αυτής της διπλωματικής εργασίας, κ. Πέτρο Ρούσσο για τις πολύτιμες γνώσεις, τη συνεχή καθοδήγηση, τη διαθεσιμότητα και τη στήριξη κατά τη διάρκεια αυτής της ερευνητικής προσπάθειας. Θα ήθελα, επίσης, να ευχαριστήσω την κα. Ντιάνα Χαρίλα για τα βοηθητικά σχόλια και τις χρήσιμες παρατηρήσεις κατά την επίβλεψη του μέρους της εργασίας που αφορούσε στα Πρώιμα Δυσλειτουργικά Σχήματα, καθώς και για την υποστήριξη και την ενθάρρυνσή της καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών μου. Επιπλέον, θα ήθελα να απευθύνω τις ευχαριστίες μου στα μέλη της Εξεταστικής Επιτροπής, οι οποίοι δέχθηκαν να αξιολογήσουν την παρούσα διπλωματική εργασία.

Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένεια και τους φίλους μου, ο καθένας από τους οποίους συνέβαλε με τον τρόπο του στην έως τώρα πορεία μου. Πρωτίστως, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους γονείς μου για την ουσιαστική τους

στήριξη, την υπομονή τους και τα εφόδια που μου έδωσαν όλα αυτά τα χρόνια.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω την αδερφή μου για την αδιάλειπτη παρουσία της δίπλα μου και την πίστη της σε μένα.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παθολογική χρήση του διαδικτύου αποτελεί μια ερευνητική θεματική, η οποία τα τελευταία χρόνια προσελκύει όλο και περισσότερο το ερευνητικό ενδιαφέρον, καθώς λόγω της ευρείας χρήσης του διαδικτύου στην καθημερινότητα πολλών ανθρώπων, κρίνεται απαραίτητη η σε βάθος προσέγγιση του φαινομένου και η αξιοποίηση των γνώσεων που προκύπτουν στο επίπεδο της κλινικής πρακτικής. Ωστόσο, η έρευνα στο συγκεκριμένο πεδίο δεν έχει καταλήξει ακόμα σε σαφή αποτελέσματα ως προς μια πιο συγκεκριμένη και όσον το δυνατόν πληρέστερη κατανόηση της πολυπλοκότητας του φαινομένου. Στόχος της παρούσας έρευνας ήταν η διερεύνηση της παθολογικής χρήσης του διαδικτύου σε σχέση με τα Πρώιμα Δυσλειτουργικά Σχήματα (ΠΔΣ) σε φοιτητικό πληθυσμό. Συγκεκριμένα, η διερεύνηση των συσχετίσεων μεταξύ των ανωτέρω μεταβλητών, των πιθανών διαφορών ανάλογα με το φύλο και τον χρόνο ενασχόλησης με το διαδίκτυο ημερησίως και τέλος η πιθανή δυνατότητα πρόβλεψης της παθολογικής χρήσης του διαδικτύου από τα ΠΔΣ και τη μεταβλητή του χρόνου. Το δείγμα της έρευνας αποτελούνταν από 199 φοιτητές, εκ των οποίων οι 49 ήταν άντρες και οι 154 ήταν γυναίκες. Τα εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν ήταν : α) Αυτοσχέδιο ερωτηματολόγιο δημογραφικών στοιχείων, β) GPIUS (Greek Problematic Internet Use Scale) - Ελληνική Κλίμακα Προβληματικής Χρήσης του Διαδικτύου, γ) YSQ – S3 (Young Schema Questionnaire, short version, 3rd edition) – Ερωτηματολόγιο Πρώιμων Δυσλειτουργικών Σχημάτων του Young. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα, παρατηρήθηκαν στατιστικά σημαντικές συσχετίσεις μεταξύ της παθολογικής χρήσης του διαδικτύου και των ΠΔΣ, ενώ το φύλο και ο χρόνος ενασχόλησης δεν δύνανται να δράσουν διαφοροποιητικά ως προς την χρήση του διαδικτύου. Από την πολλαπλή ανάλυση παλινδρόμησης προέκυψε ότι τα ΠΔΣ σε

συνδυασμό με τον χρόνο ενασχόλησης μπορούν να προβλέψουν την παθολογική χρήση του διαδικτύου.

Λέξεις κλειδιά: Πρώιμα Δυσλειτουργικά Σχήματα, διαδίκτυο, φοιτητές

SUMMARY

In recent years, the pathological use of the internet has become a field of its own that attracts the interest of researchers due to its widespread use and the number of individuals who go online every day. This situation has called for an in-depth approach of the phenomenon along with the trustworthiness of the results that are based up on the clinical practice. Regardless, the research up on the field has not reached yet at results clear enough to provide a broader and deeper understanding of the phenomenon's complexity. The goal of the present research, consisted of university students, focused on the pathological use of the internet in relation to the Early Maladaptive Schemas (EMS). In particular, the research aimed at: the investigation of the correlations between the aforementioned variables, the possible gender differences and the time spent online daily, and finally the possibility of predicting the pathological use of the internet by the EMS and the time variable. The sample of this survey included 199 university students, 49 of which were men and 154 were women. The tools used were: a) Self-made demographic questionnaire, b) GPIUS (Greek Problematic Internet Use Scale), and c) YSQ – S3 (Young Schema Questionnaire, short version, 3rd edition). The results revealed a statistically significant correlation between the pathological use of the internet and the EMS, while gender and engagement time didn't seem to significantly differentiate the use of the internet. The multiple regression analysis, eventually, revealed that the EMS in combination with the time engaged online can predict the pathological use of the internet.

Key words: Early Maladaptive Schemas, internet, students

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

«Παθολογική χρήση του Διαδικτύου» : Απόπειρες εννοιολογικού προσδιορισμού του φαινομένου

Ο όρος εξάρτηση χρησιμοποιείται παραδοσιακά σε σχέση με την υπερβολική και μη ελέγξιμη χρήση ψυχοδραστικών ουσιών, όπως το αλκοόλ και τα ναρκωτικά. Η APA έχει αναγνωρίσει μόνο την παθολογική χαρτοπαιξία ως έναν μη χημικό εθισμό. Ωστόσο, τις τελευταίες δυο δεκαετίες οι ειδικοί εστιάζουν στους λεγόμενους μη χημικούς ή συμπεριφορικούς εθισμούς, όπως η εξάρτηση από το facebook, η εξάρτηση από ηλεκτρονικά παιχνίδια, η εξάρτηση από το διαδίκτυο κ.α. (Andreassen, Griffiths, Gjertsen, Krossbakken, Kvam & Pallesen, 2013). Ο εθισμός ή η συμπεριφορική εξάρτηση από το διαδίκτυο, είτε γίνεται αντιληπτός ως ψυχικό πρόβλημα είτε ως κοινωνικό ζήτημα, μοιάζει να αποτελεί πλέον ένα χρόνια και επαναλαμβανόμενο φαινόμενο που αποτελεί πηγή πολλών κοινωνικών, οικονομικών, οικογενειακών, σωματικών και ψυχολογικών προβλημάτων (Shajari, Sohrabi & Jomehri, 2016).

Στη σχετική βιβλιογραφία, παρατηρείται η χρήση ποικίλων όρων για την περιγραφή της χρήσης του διαδικτύου με παθολογικά χαρακτηριστικά, όπως εξάρτηση από το διαδίκτυο, διαταραχή εξάρτησης από το διαδίκτυο, παθολογική χρήση του διαδικτύου, προβληματική χρήση του διαδικτύου κ.α., η οποία οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι οι ερευνητές εντάσσουν αυτό το φαινόμενο σε διάφορες διαγνωστικές κατηγορίες, όπως οι διαταραχές της εξάρτησης, οι διαταραχές ελέγχου των παρορμήσεων και οι ψυχαναγκαστικές – καταναγκαστικές διαταραχές (Widyanto & Griffiths, 2006· Byun et al., 2009). Ωστόσο, παρόλο που το συγκεκριμένο ζήτημα

απασχολεί μεγάλη μερίδα ερευνητών, δεν έχει διατυπωθεί ένας σαφής και συγκεκριμένος ορισμός, με αποτέλεσμα να δυσχεραίνεται η κατανόηση και η ερευνητική μελέτη του φαινομένου (Byun et al., 2009). Αντ' αυτού βιβλιογραφικά συναντώνται διάφορες απόπειρες εννοιολογικού προσδιορισμού του φαινομένου και διατύπωσης διαγνωστικών κριτηρίων, στις οποίες εντοπίζει κανείς σημεία σύγκλισης αλλά και ειδικότερων διαφοροποιήσεων.

Πιο συγκεκριμένα, οι Widyanto & Griffiths (2006) διατύπωσαν έναν γενικό ορισμό για αυτή την ψυχολογική έννοια ως μια μορφή τεχνολογικού εθισμού που περιλαμβάνει συμπεριφορική και μη χημική εξάρτηση στην αλληλεπίδραση ανθρώπου – μηχανής. Αυτή η μορφή εθισμού ενδέχεται να εκδηλωθεί είτε με παθητικό (π.χ. τηλεόραση) είτε με ενεργητικό τρόπο (π.χ. ηλεκτρονικά παιχνίδια) και δύναται να συμβάλλει στην ενίσχυση των εξαρτητικών τάσεων του ατόμου. Ο τεχνολογικός εθισμός είναι ένα είδος συμπεριφορικού εθισμού, ο οποίος έχει όλα τα χαρακτηριστικά άλλων μορφών εθισμού, όπως η σημασία, η ευφορία, η ανοχή, η απόσυρση, η σύγκρουση και η υποτροπή (Griffiths, 1996). Επίσης, σύμφωνα με τον Griffiths (2000) σε ορισμένες περιπτώσεις το διαδίκτυο, πέρα από μια μορφή εθισμού καθαυτή, χρησιμοποιείται και ως μέσο για να ικανοποιηθούν άλλα είδη εθισμού, με αποτέλεσμα να τονίζεται η σημασία διάκρισης της παθολογικής από τη φυσιολογική χρήση του διαδικτύου.

Οι Tao, Huang, Wang, Zhang, Zhang, & Li (2010), βασιζόμενοι, επίσης, στη θεώρηση της παθολογικής χρήσης του διαδικτύου ως μιας μορφής συμπεριφορικού εθισμού, πρότειναν μια σειρά διαγνωστικών κριτηρίων. Σύμφωνα με τους ανωτέρω συγγραφείς, για να δοθεί η διάγνωση θα πρέπει να είναι παρόντα τα συμπτώματα της προαπασχόλησης και της απόσυρσης, η οποία εκδηλώνεται με δυσφορική διάθεση, άγχος, ευερεθιστότητα και ραθυμία μετά από αρκετό διάστημα αποχής από τη χρήση

του διαδικτύου. Ταυτόχρονα, θεωρείται απαραίτητη η ύπαρξη τουλάχιστον ενός συμπτώματος μεταξύ της ανοχής, της εμμένουσας επιθυμίας ή ανεπιτυχών προσπαθειών διακοπής της χρήσης, της συνέχισης της χρήσης παρά την ύπαρξη προβλημάτων, της απώλειας άλλων ενδιαφερόντων και της χρήσης του διαδικτύου με σκοπό την αποφυγή ή την ανακούφιση από το αίσθημα δυσφορίας. Επίσης, θα πρέπει να εντοπίζεται έκπτωση της λειτουργικότητας σε διαπροσωπικό, επαγγελματικό και ακαδημαϊκό επίπεδο και η διάρκεια των ανωτέρω συμπτωμάτων να ξεπερνά τις έξι ώρες χρήσης ημερησίως για διάστημα μεγαλύτερο των τριών μηνών.

Ο Goldberg (1996 στους Shajari et al., 2016) χρησιμοποίησε τον όρο «εθισμός στο διαδίκτυο» για να αναφερθεί στην εμμονική και παθολογική χρήση του διαδικτύου και οι Byun et al. (2009) προτείνουν τον ορισμό του Beard (2005), σύμφωνα με τον οποίο ο εθισμός στο διαδίκτυο γίνεται αντιληπτός ως μια ψυχική κατάσταση στην οποία η συναισθηματική, ψυχική, επαγγελματική, ακαδημαϊκή και κοινωνική κατάσταση του ατόμου ζημιώνεται από την υπερβολική χρήση του διαδικτύου.

Ο όρος «παθολογική χρήση του διαδικτύου» προτάθηκε αρχικά από τη Young (1996), η οποία πρότεινε ένα σύνολο διαγνωστικών κριτηρίων προσαρμόζοντας τα κριτήρια του DSM-IV σχετικά με την παθολογική χαρτοπαιξία, λόγω της παρόμοιας παθολογικής φύσης των δύο δυσλειτουργικών συμπεριφορών. Αρχικά, διαμόρφωσε ένα ερωτηματολόγιο οχτώ ερωτημάτων (Young's Diagnostic Questionnaire, YDQ) και έπειτα ένα ερωτηματολόγιο αποτελούμενο από είκοσι ερωτήματα το οποίο ονομάστηκε Internet Addiction Test (IAT). Τα διαγνωστικά κριτήρια που προτάθηκαν από τη Young αφορούν κυρίως στην «προαπασχόληση» (“preoccupation”) με το διαδίκτυο, την τροποποίηση της διάθεσης και την ανάγκη για διαρκώς αυξανόμενη χρήση. Σε γενικές γραμμές, η Young (1999a,b) υποστήριξε ότι ο

«εθισμός στο διαδίκτυο» είναι ένας ευρύς όρος που καλύπτει μια ποικιλία προβλημάτων συμπεριφοράς και ελέγχου των παρορμήσεων.

Σε συμφωνία με την τοποθέτηση της Young σχετικά με την ομοιότητα της παθολογικής χρήσης του διαδικτύου με τις διαταραχές ελέγχου των παρορμήσεων, οι Beard και Wolf (2001) χρησιμοποίησαν τον όρο «υπερβολική χρήση του διαδικτύου» για να περιγράψουν τις ψυχολογικές και κοινωνικές συνέπειες της παρατεταμένης χρήσης του διαδικτύου στη ζωή ενός ανθρώπου. Ταυτόχρονα, οι ανωτέρω συγγραφείς υποστήριξαν τα κριτήρια της Young για τη διάγνωση του εθισμού στο διαδίκτυο, λαμβάνοντας, ωστόσο, υπόψη την αρνητική κριτική που έχει ασκηθεί σε αυτά, η οποία αφορά κυρίως στην αμφισβητούμενη διαγνωστική τους ακρίβεια λόγω του αυτοαναφορικού χαρακτήρα των ερωτηματολογίων, καθώς και στην ελλιπή εννοιολογική σαφήνεια ορισμένων όρων, όπως για παράδειγμα η έννοια «προαπασχόληση» («preoccupation») (Beard & Wolf, 2001· Beard, 2005). Τη συσχέτιση της εξάρτησης από το διαδίκτυο με τις διαταραχές ελέγχου των παρορμήσεων εντόπισαν και οι Shapira, Lessig, Goldsmith, Szabo, Lazoritz, Gold, & Stein (2003), οι οποίοι όρισαν την διάγνωση «προβληματική χρήση του διαδικτύου», προκειμένου να περιγράψουν τη δυσλειτουργική ενασχόληση με το διαδίκτυο, η οποία διαρκεί μακρές χρονικές περιόδους και μειώνει το επίπεδο λειτουργικότητας του ατόμου.

Ο Davis το 1999, ενισχύοντας την άποψη της Young, πρότεινε ότι ο καταλληλότερος όρος για την περιγραφή της εντατικής χρήσης του διαδικτύου, η οποία δεν πληροί τα κριτήρια της εξάρτησης, είναι ο όρος «παθολογική χρήση του διαδικτύου» (PIU). Σύμφωνα με τον παραπάνω συγγραφέα, η παθολογική χρήση του διαδικτύου διακρίνεται στη συγκεκριμένη παθολογική χρήση του διαδικτύου (SPIU) και στη γενικευμένη παθολογική χρήση του διαδικτύου (GPIU) (Davis, 2001). Η

συγκεκριμένη παθολογική χρήση του διαδικτύου αφορά στον εθισμό σε μια συγκεκριμένη διαδικτυακή λειτουργία, ο οποίος θα υπήρχε ακόμα και αν δεν υπήρχε το διαδίκτυο. Η γενικευμένη παθολογική χρήση του διαδικτύου αφορά στην παρατεταμένη και πολυεπίπεδη χρήση του διαδικτύου χωρίς σαφή σκοπό. Αυτός ο τύπος σχετίζεται και με την κοινωνική διάσταση του διαδικτύου, μέσω της οποίας ικανοποιείται η ανάγκη των ατόμων για κοινωνική επαφή και η επιθυμία τους για παραμονή σε μια κοινωνική πραγματικότητα (Davis, 2001).

Όσον αφορά στην αιτιολογία του φαινομένου, ο Davis (2001) ήταν ο πρώτος που πρότεινε ένα ολοκληρωμένο αιτιολογικό μοντέλο βασισμένο στη γνωσιακή – συμπεριφορική προσέγγιση, το οποίο κατέχει κεντρική θέση στη σχετική βιβλιογραφία. Σύμφωνα με το μοντέλο αυτό, οι δυσπροσαρμοστικές γνωσίες ή τα δυσλειτουργικά σχήματα του ατόμου οδηγούν σε δυσλειτουργικές αντιδράσεις, δηλαδή σε παθολογική χρήση του διαδικτύου. Προσαρμόζοντας τις έννοιες των Abramson, Metalsky, και Alloy (1989) σχετικά με τις *απαραίτητες, επαρκείς, συνεργατικές και τις εγγείς, απόμακρες αιτίες*, ο Davis υποστήριξε ότι οι προαναφερθείσες γνωσίες θεωρούνται επαρκείς παράγοντες για την αιτιογένεση του φαινομένου, δηλαδή παράγοντες που εγγυώνται την εμφάνιση των συμπτωμάτων, ενώ η προϋπάρχουσα ψυχοπαθολογία (κοινωνικό άγχος, καταθλιπτική συμπτωματολογία, άλλη εξάρτηση) θεωρείται απαραίτητος παράγοντας, δηλαδή ένας παράγοντας που πρέπει να υπάρχει ή να έχει συμβεί προκειμένου να εμφανιστούν τα συμπτώματα. Στο αιτιολογικό μοντέλο του Davis δίνεται έμφαση στα γνωστικά συμπτώματα της παθολογικής χρήσης, όπως εμμονικές σκέψεις σχετικά με το διαδίκτυο, μειωμένος έλεγχος των παρορμήσεων, αδυναμία διακοπής της χρήσης του διαδικτύου, αίσθηση ότι το διαδίκτυο είναι ο μόνος τους φίλος, δυσaráεσκεια λόγω απουσίας σύνδεσης, προσμονή σύνδεσης και σπατάλη χρόνου. Ο Davis υποστήριξε

ότι οι γνωσίες προηγούνται των συμπεριφορών και των συναισθημάτων, παρόλο που τα τελευταία λαμβάνονται υπόψη ως πιο εξέχοντα συμπτώματα.

Αξιοποιώντας, μάλιστα, την αιτιολογική αλυσίδα συμπτωμάτων των Abramson, Metalsky, και Alloy (1989), όρισε τα δυσπροσαρμοστικά γνωστικά σχήματα ως εγγύς αιτίες της παθολογικής χρήσης του διαδικτύου και την υποβόσκουσα συμπτωματολογία ως απόμακρη αιτία. Τέλος, ο Davis τονίζει τη σημασία διάκρισης της παθολογικής από την υγιή χρήση του διαδικτύου, δηλαδή τη «χρήση για ένα συγκεκριμένο σκοπό, ένα εύλογο χρονικό διάστημα, με απουσία γνωστικής ή συμπεριφορικής δυσaráεσκείας» (σελ. 193). (Davis, 2001).

Σε συμφωνία με το μοντέλο του Davis, ο Caplan (2003) υποστήριξε ότι η εκτεταμένη χρήση του υπολογιστή ως μέσο κοινωνικής αλληλεπίδρασης αποτελεί απόρροια δυσλειτουργικών ψυχοκοινωνικών προδιαθεσιακών παραγόντων, όπως η κατάθλιψη ή η μοναξιά. Ο ανωτέρω συγγραφέας χρησιμοποιεί τον όρο προβληματική χρήση του διαδικτύου για να περιγράψει τις δυσπροσαρμοστικές γνωσίες και συμπεριφορές που σχετίζονται με τη χρήση του διαδικτύου και οδηγούν σε αρνητικές ακαδημαϊκές, επαγγελματικές και κοινωνικές συνέπειες, οι οποίες με τη σειρά τους αυξάνουν την «έμφυτη» δυσλειτουργία. Βασιζόμενος στο γνωσιακό – συμπεριφορικό μοντέλο, δημιούργησε το Generalized Problematic Internet Use Scale (GPIUS) καταλήγοντας σε επτά παράγοντες, την τροποποίηση της διάθεσης, τα κοινωνικά οφέλη, τις αρνητικές συνέπειες, την καταναγκαστική χρήση, τον υπερβολικό χρόνο ενασχόλησης, την απόσυρση και τον κοινωνικό έλεγχο (Caplan, 2002). Συνοπτικά, στη θεωρία του Caplan (2003) υποστηρίζεται ότι οι άνθρωποι που υποφέρουν από ψυχοκοινωνικά προβλήματα έχουν πιο αρνητικές αντιλήψεις για την κοινωνική τους ανταγωνιστικότητα και προτιμούν την κοινωνική αλληλεπίδραση που διαμεσολαβείται από τον υπολογιστή, καθώς την αντιλαμβάνονται ως λιγότερο

απειλητική, η οποία όμως αφενός επιδεινώνει τα προϋπάρχοντα προβλήματα και αφετέρου προκαλεί δυσκολίες σε διάφορους τομείς της καθημερινής ζωής.

Τέλος, ο Beard (2005) πρόσθεσε στην αιτιολογία του φαινομένου βιοχημικούς, γενετικούς, οικογενειακούς, περιβαλλοντικούς και πολιτισμικούς παράγοντες. Όσον αφορά στο βιολογικό επίπεδο, αναφέρονται ως αιτιολογικοί παράγοντες οι πιθανές νευροχημικές ή βιολογικές αλλαγές ως αποτέλεσμα της εθιστικής συμπεριφοράς και τα μειωμένα επίπεδα ντοπαμίνης και σεροτονίνης που δύνανται να ωθήσουν το άτομο στην υιοθέτηση εθιστικών συμπεριφορών με στόχο τη διατήρηση της ομοιόστασης και τη δημιουργία αισθήματος ευφορίας. Από ψυχολογικής σκοπιάς, ο Beard υποστηρίζει ότι η κλασσική εξαρτημένη και η συντελεστική μάθηση μπορούν να συμβάλουν στην αιτιολόγηση της έναρξης, της διατήρησης και της αντιμετώπισης του φαινομένου. Τέλος, αναφορικά με το κοινωνικό επίπεδο, επισημαίνεται η συμβολή οικογενειακών και κοινωνικοπολιτισμικών παραγόντων στην ανάπτυξη της υπερβολικής χρήσης του διαδικτύου. Συγκεκριμένα, ως πιθανοί λόγοι υπερβολικής ενασχόλησης με το διαδίκτυο αναφέρονται η προσπάθεια αποφυγής οικογενειακών προβλημάτων ή δύσκολων καταστάσεων ή κάλυψης μη εκπληρωμένων αναγκών, η πιθανή πίεση που ασκείται στο άτομο από το περιβάλλον του προκειμένου να εμπλακεί σε διαδικτυακές δραστηριότητες ή/ και η επιδίωξη του ίδιου του ατόμου να αισθανθεί ενταγμένο στην τεχνολογικά ανεπτυγμένη κοινωνία.

Παθολογική χρήση του διαδικτύου και φοιτητικός πληθυσμός

Η επιλογή της διερεύνησης της συγκεκριμένης θεματικής σε φοιτητικό πληθυσμό βασίζεται σε πληθώρα ερευνητικών δεδομένων, βάσει των οποίων οι

φοιτητές θεωρούνται ομάδα υψηλού κινδύνου όσον αφορά τις εξαρτητικές συμπεριφορές γενικότερα και την υπερβολική χρήση του υπολογιστή και του διαδικτύου ειδικότερα. Η ευαλωτότητα των φοιτητών στην ανάπτυξη εξάρτησης από το διαδίκτυο, συγκριτικά με άλλες κοινωνικές ομάδες, οφείλεται τόσο σε ενδοατομικούς όσο και σε κοινωνικούς παράγοντες.

Ένας βασικός παράγοντας αφορά στο γεγονός ότι οι φοιτητές ανήκουν ηλικιακά στην «γενιά του διαδικτύου» και ως εκ τούτου η χρήση του υπολογιστή και του διαδικτύου διέπει ένα μεγάλο κομμάτι των διαπροσωπικών τους αλληλεπιδράσεων και της επικοινωνίας, με αποτέλεσμα να είναι πιο εξοικειωμένοι και να έχουν πιο ανεπτυγμένες δεξιότητες σχετικά με τη χρήση διάφορων τεχνολογικών εφαρμογών (Papastylíaniou, 2013 · Young, 2004).

Ταυτόχρονα, οι φοιτητές διαθέτουν περισσότερο ελεύθερο χρόνο, έχουν πιο εύελικτα προγράμματα και ευκολότερη προσβασιμότητα στις υπηρεσίες του διαδικτύου (Young, 2004· Kandell, 1998· Griffiths, 1999· Moore, 1995 στους Widyanto & Griffiths, 2006). Η πρόσβαση στο διαδίκτυο παρέχεται με ελάχιστο κόστος ή και δωρεάν στους φοιτητές, με αποτέλεσμα ο μοναδικός ίσως ανασταλτικός παράγοντας στη διαρκή σύνδεση στο διαδίκτυο, ο παράγοντας του κόστους, να αίρεται (Kandell, 1998) . Η εύκολη και διαρκώς διαθέσιμη πρόσβαση στο διαδίκτυο διευκολύνεται και ενθαρρύνεται και από τον χώρο του πανεπιστημίου, καθώς αποτελεί βασικό εργαλείο για την ανταπόκριση στις ακαδημαϊκές υποχρεώσεις των φοιτητών. Η χρήση του υπολογιστή και του διαδικτύου απαιτείται στις περισσότερες ακαδημαϊκές τους δραστηριότητες τόσο κατά τη διάρκεια των διαλέξεων όσο και εκτός του χώρου του πανεπιστημίου (Kandell, 1998).

Επίσης, βασικοί παράγοντες που αυξάνουν την πιθανότητα εξάρτησης είναι οι ψυχολογικές και εξελικτικές προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι φοιτητές. Οι προκλήσεις αυτές σχετίζονται με τη δόμηση μιας ταυτότητας και την προαπαιτούμενη ανεξαρτητοποίηση από τους γονείς και την ανάπτυξη και διατήρηση πιο σταθερών διαπροσωπικών σχέσεων με άλλους (Young, 2004· Kandell, 1998). Οι φοιτητές μάλιστα καλούνται να ικανοποιήσουν τις προαναφερθείσες ανάγκες τους ταυτόχρονα με την προσπάθεια προσαρμογής στις νέες συνθήκες και απαιτήσεις της φοιτητικής ζωής.

Βέβαια, ως γνωστόν, η δόμηση μιας συγκροτημένης και ανεξάρτητης εικόνας εαυτού πραγματώνεται σταδιακά και αφορά κυρίως στην επίγνωση των χαρακτηριστικών της προσωπικότητας, των προτιμήσεων και των αναγκών, στην αίσθηση του ανήκειν σε κοινωνικές ομάδες, στη στοχοθέτηση και στην θεμιτή διαφοροποίηση από τα μέλη της οικογένειας. Η στάση της οικογένειας κατά τη διαδικασία επίτευξης του συγκεκριμένου αναπτυξιακού στόχου είναι καθοριστική. Στις περιπτώσεις που το οικογενειακό περιβάλλον παρεμποδίζει τις ανωτέρω διεργασίες, το διαδίκτυο δύναται να λειτουργήσει είτε ως μηχανισμός άμυνας είτε ως τρόπος επίλυσης των εσωτερικών συγκρούσεων και των διλημμάτων που αντιμετωπίζουν οι νεαροί ενήλικες. Όσον αφορά στην ικανότητα δόμησης σταθερών και στενών διαπροσωπικών σχέσεων, οι νεαροί ενήλικες καλούνται να αναπτύξουν δεξιότητες και κοινωνικές συμπεριφορές που θα τους επιτρέψουν να διαμορφώσουν και να διατηρήσουν σχέσεις εγγύτητας και οικειότητας. Το διαδίκτυο διευκολύνει την κάλυψη και την επίτευξη αυτών των αναγκών, δίνοντας τη δυνατότητα για εύκολη και γρήγορη πρόσβαση σε πληροφορίες, για παρουσίαση στοιχείων του εαυτού στον ιστό και για εύκολα προσβάσιμη επικοινωνία και αλληλεπίδραση με

άλλους χωρίς χρονικά και χωρικά όρια (Morahan-Martin & Schumacher, 2000· Kandell, 1998).

Ωστόσο, παρόλο που το διαδίκτυο μπορεί να αξιοποιηθεί ως τρόπος διαχείρισης των δυσκολιών που ίσως αντιμετωπίζουν οι φοιτητές σχετικά με την διαπραγμάτευση των ανωτέρω προκλήσεων, συχνά η χρήση του αποτελεί ένα μέσο αποφυγής της επίλυσης πιθανών συγκρούσεων και δυσκολιών (Young, 2004· Morahan-Martin & Schumacher, 2000· Kandell, 1998).

Τέλος, βάσει της σχετικής βιβλιογραφίας συγκεκριμένα δημογραφικά χαρακτηριστικά δύνανται να επιτείνουν την ευαλωτότητα ορισμένων φοιτητών έναντι άλλων. Διάφοροι ερευνητές διερευνούν την επίδραση των παραγόντων του φύλου, του χρόνου ενασχόλησης με το διαδίκτυο και της οικογενειακής κατάστασης στη χρήση του διαδικτύου (Frangos, Frangos & Kiohos, 2010· Morahan-Martin & Schumacher, 2000· Widyanto & Griffiths, 2006).

Οι Morahan-Martin & Schumacher (2000), αναφέρουν ότι οι άνδρες είναι πιθανότερο να είναι παθολογικοί χρήστες του διαδικτύου απ' ότι οι γυναίκες, οι οποίες συνήθως εμφανίζουν περιορισμένα ή και καθόλου συμπτώματα. Επίσης, τα άτομα που επιδίδονται σε παθολογική χρήση του διαδικτύου χρησιμοποιούν κατά μέσο όρο το διαδίκτυο περισσότερο από τα μη εθισμένα και είναι περισσότερο μοναχικά. Σε συμφωνία με τα παραπάνω, ο Griffiths (1999), υποστήριξε ότι τα περισσότερα άτομα που εμφανίζουν εθιστική συμπεριφορά προς το διαδίκτυο είναι νέοι άντρες, εσωστρεφείς, με ακαδημαϊκή μόρφωση. Ωστόσο, τα αποτελέσματα της έρευνας της Young (1998) διαφοροποιούνται από τα προαναφερθέντα δημογραφικά στοιχεία και εστιάζουν περισσότερο σε στοιχεία της προσωπικότητας, ενώ σε άλλες έρευνες δεν παρατηρούνται διαφορές ως προς το φύλο (Brenner, 1997). Επίσης, ο

αυξημένος χρόνος ενασχόλησης με το διαδίκτυο των «εξαρτημένων» χρηστών συγκριτικά με τους «μη εξαρτημένους» υποστηρίζεται και από άλλους ερευνητές, χωρίς όμως αυτός ο παράγοντας να δύναται να θεωρηθεί ενδεικτικός της χρήσης (Widyanto & Griffiths, 2006).

Όσον αφορά στον ελλαδικό χώρο, σύμφωνα με πληροφορίες από το Παρατηρητήριο για την κοινωνία της πληροφορίας (2011), εμφανίζεται αυξημένη χρήση του διαδικτύου από άνδρες, υψηλού μορφωτικού επιπέδου που κατοικούν σε αστικά κέντρα. Παρόλα αυτά, οι διαφυλικές διαφορές φαίνεται να αμβλύνονται σε μεγάλο βαθμό σε νεότερες ηλικίες και όσο αυξάνεται το μορφωτικό επίπεδο. Τέλος, παρόμοια αποτελέσματα παρουσιάζονται και στην έρευνα των Frangos et al. (2010) και Papastylianou (2013) σε δείγμα Ελλήνων φοιτητών. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα των ανωτέρω ερευνών, οι άνδρες φοιτητές, οι οποίοι είναι είτε μόνοι είτε διαζευγμένοι, είναι πιθανότερο να προβούν σε παθολογική χρήση του διαδικτύου.

Πρώιμα δυσλειτουργικά σχήματα

Ο Jeffrey Young (1990, 1999) ανέπτυξε τη θεραπεία σχημάτων, μια ψυχοθεραπευτική προσέγγιση, η οποία συνθέτει τις θεωρητικές βάσεις της γνωσιακής - συμπεριφορικής προσέγγισης με αυτές άλλων προσεγγίσεων, όπως η θεωρία του δεσμού, οι αντικειμενότροπες σχέσεις, η Gestalt, οι ψυχαναλυτικές θεωρίες και ο κονστρουκτιβισμός (Young, Klosko & Weishaar, 2017). Η ανάπτυξη της ανωτέρω θεραπευτικής παρέμβασης είχε ως στόχο την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση χρόνιων συναισθηματικών, διαπροσωπικών και χαρακτηριστικών δυσκολιών και

εγκατεστημένων διαταραχών προσωπικότητας, στον πυρήνα των οποίων βρίσκονται τα Πρώιμα Δυσλειτουργικά Σχήματα (ΠΔΣ).

Η θεραπεία σχημάτων εστιάζει στην αντιμετώπιση των ΠΔΣ, τα οποία σύμφωνα με τον ορισμό των Young et al. (2017) αποτελούν «ένα ευρύ και διάχυτο μοτίβο, αποτελούμενο από γνωσίες, συναισθήματα, μνήμες και σωματικές αισθήσεις, που δημιουργήθηκε κατά την παιδική και εφηβική ηλικία, αφορά στον εαυτό και στις σχέσεις με τους άλλους και είναι δυσλειτουργικό σε σημαντικό βαθμό» (σελ.31). Τα μοτίβα αυτά είναι άκαμπτα, επαναλαμβανόμενα και σταθερά στο χρόνο και οδηγούν σε δυσλειτουργικές συμπεριφορές, που έχουν ως αποτέλεσμα τη διαίωσή τους.

Επιπρόσθετα, σύμφωνα με τους ανωτέρω συγγραφείς, τα ΠΔΣ αποτελούν απόρροια ακάλυπτων συναισθηματικών αναγκών και «τοξικών εμπειριών» κατά τα πρώιμα στάδια της ανάπτυξης, οι οποίες αλληλεπιδρούν με την ιδιοσυγκρασία του παιδιού, και επηρεάζουν τις σκέψεις, τα συναισθήματα, τις συμπεριφορές και τον τρόπο σχετίζεσθαι των ατόμων κατά την ενήλικη ζωή καθώς ενεργοποιούνται από εμπειρίες του παρόντος που γίνονται αντιληπτές ως όμοιες με τις συνθήκες που τα δημιούργησαν. Οι βασικές συναισθηματικές ανάγκες, η μη κάλυψη των οποίων οδηγεί στην ανάπτυξη των ΠΔΣ, είναι οι ασφαλείς δεσμοί με τους άλλους, η αυτονομία, η αίσθηση ικανότητας και η δόμηση ταυτότητας, η ελευθερία έκφρασης των ζωτικών αναγκών και των συναισθημάτων, ο αυθορμητισμός και το παιχνίδι, τα ρεαλιστικά όρια και ο αυτοέλεγχος. Ωστόσο, παρόλο που όλα τα ΠΔΣ έχουν αρνητικές συνέπειες στη ζωή των ατόμων και αυξάνουν την ευαλωτότητά τους, οι ανωτέρω συγγραφείς επισημαίνουν ότι δεν προκύπτουν όλα από τραυματικές εμπειρίες κατά την παιδική ηλικία και τονίζουν ότι τα ΠΔΣ έχουν διαφορετικά επίπεδα ως προς τη σοβαρότητα και τη συχνότητα ενεργοποίησής τους.

Ο Young (1995, 2017) περιέγραψε 18 πρώιμα δυσλειτουργικά σχήματα, τα οποία ταξινομούνται σε πέντε κατηγορίες που αντιστοιχούν στις πέντε βασικές συναισθηματικές ανάγκες της παιδικής ηλικίας. Η πρώτη κατηγορία ονομάζεται Αποσύνδεση και Απόρριψη και περιλαμβάνει τα σχήματα Εγκατάλειψη/ Αστάθεια, Καχυποψία/ Κακοποίηση, Συναισθηματική Στέρση, Ελαττωματικότητα/ Ντροπή, Κοινωνική Απομόνωση/ Αποξένωση. Τα άτομα με τα σχήματα αυτής της κατηγορίας έχουν την πεποίθηση ότι οι ανάγκες τους για ασφάλεια, σταθερότητα, αποδοχή και σεβασμό δεν θα καλυφθούν και, ως αποτέλεσμα, αδυνατούν να δημιουργήσουν ασφαλείς και ικανοποιητικούς δεσμούς με τους άλλους. Οι οικογένειες προέλευσης αυτών των ατόμων είναι συνήθως απόμακρες, ψυχρές και κακοποιητικές.

Η δεύτερη κατηγορία ονομάζεται Ανεπαρκής Αυτονομία και Επίδοση και περιλαμβάνει τα σχήματα Εξάρτηση/ Ανικανότητα, Ευαλωτότητα σε Βλάβη ή Ασθένεια, Υπερβολική Εμπλοκή/ Ανεκπλήρωτος Εαυτός, Αποτυχία. Τα άτομα με αυτά τα σχήματα αδυνατούν να σχηματίσουν τη δική τους ταυτότητα και να επιτύχουν την αυτονόμηση και τη διαφοροποίησή τους από τις γονεϊκές φιγούρες. Η τυπική οικογένεια προέλευσης είναι συνήθως υπερβολικά εμπλεκόμενη, υπερπροστατευτική και δεν ενθαρρύνει την αυτονόμηση του παιδιού.

Η τρίτη κατηγορία ονομάζεται Ανεπαρκή Όρια και περιλαμβάνει τα σχήματα Αυτονόητο Δικαίωμα/ Μεγαλομανία και Ανεπαρκής Αυτοέλεγχος/ Αυτοπειθαρχία. Τα άτομα με τα συγκεκριμένα σχήματα δυσκολεύονται στην αυτοπειθαρχία, τον έλεγχο των παρορμήσεων και το σεβασμό των δικαιωμάτων των άλλων, με αποτέλεσμα να αδυνατούν να εμπνεύσουν το σεβασμό στους άλλους και να συνεργαστούν μαζί τους. Οι οικογένειες προέλευσης χαρακτηρίζονται από επιτρεπτικότητα, υπερβολική επιείκεια και αίσθημα ανωτερότητας.

Η τέταρτη κατηγορία ονομάζεται Προσανατολισμός στους Άλλους και περιλαμβάνει τα σχήματα Υποτακτικότητα, Αυτοθυσία, Αναζήτηση Επιδοκίμασίας/ Αναγνώρισης. Σε αυτή την κατηγορία, τα άτομα τείνουν να επικεντρώνονται στις ανάγκες και τις επιθυμίες των άλλων σε βάρος των δικών τους, με σκοπό να επιτύχουν την επιδοκίμασία και τη διατήρηση της αγάπης και της σύνδεσης. Συνήθως τα άτομα αυτά έχουν μεγαλώσει σε οικογένειες που χαρακτηρίζονται από υπό όρους αποδοχή.

Τέλος, η πέμπτη κατηγορία σχημάτων ονομάζεται Υπερεπαγρύπνηση και Αναστολή και συμπεριλαμβάνει τα σχήματα Αρνητικότητα/Απαισιοδοξία, Συναισθηματική Αναστολή, Ανελαστικά Πρότυπα/ Υπερεπικριτικότητα, Τιμωρητικότητα. Τα άτομα με τα ανωτέρω σχήματα τείνουν να καταστέλλουν τα συναισθήματα και τις επιθυμίες τους και να δίνουν έμφαση στην εφαρμογή άκαμπτων κανόνων που σχετίζονται κυρίως με την επίτευξη. Οι οικογένειες προέλευσης είναι συνήθως απαιτητικές, αυστηρές ως προς την τήρηση κανόνων και δεν ενθαρρύνουν την ελεύθερη έκφραση των συναισθημάτων.

Προκειμένου τα άτομα να διαχειριστούν τα ΠΔΣ αναπτύσσουν συγκεκριμένες στρατηγικές απάντησης σε αυτά, όπως η αποφυγή, η παράδοση και η υπεραναπλήρωση. Οι στρατηγικές αυτές, ομοίως με τα ΠΔΣ, αναπτύσσονται καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής του ατόμου και δύνανται να οδηγήσουν σε δυσλειτουργία και ανάπτυξη ψυχοπαθολογίας (Young et al, 2017).

Παθολογική χρήση του διαδικτύου και πρώιμα δυσλειτουργικά σχήματα

Όπως έχει επισημανθεί και ανωτέρω, τις τελευταίες δύο δεκαετίες, η έννοια της εξάρτησης ή της παθολογικής χρήσης του διαδικτύου αποτελεί μια δημοφιλή ερευνητική θεματική κυρίως λόγω της επίκαιρης φύσης του φαινομένου και της πρόθεσης της APA να εντάξει αυτή τη διαταραχή στην τελευταία έκδοση του DSM. Πέρα από τις επανειλημμένες απόπειρες διατύπωσης ενός εννοιολογικού ορισμού και συγκεκριμένων διαγνωστικών κριτηρίων του φαινομένου, διάφοροι ερευνητές ανά τον κόσμο επιδιώκουν τη διερεύνηση της υπερβολικής χρήσης του διαδικτύου σε διάφορα επίπεδα, όπως η επιδημιολογία, η συννοσηρότητα με άλλες ψυχικές διαταραχές και η πιθανή συσχέτιση με στοιχεία της προσωπικότητας των χρηστών (Byun et al., 2009· Shapira et al., 2003· Young, 1999). Παρά τον όγκο των ερευνών και των δεδομένων παραμένουν αρκετά σημεία που χρήζουν περαιτέρω μελέτης.

Ένα από αυτά αφορά στη διερεύνηση της συσχέτισης μεταξύ της παθολογικής χρήσης του διαδικτύου και των ΠΔΣ. Συνθέτοντας τις προαναφερθείσες θεωρητικές τοποθετήσεις των Davis (2001) και Young (2017), οι οποίες κατέχουν κεντρική θέση στην επιστημονική βιβλιογραφία που δύναται να υποστηρίξει μια πιθανή συσχέτιση μεταξύ των δύο αυτών θεματικών, θα μπορούσε να υποστηριχθεί η υπόθεση ότι τα ΠΔΣ αποτελούν εγγείς και επαρκείς παράγοντες που μπορεί να οδηγούν στην παθολογική χρήση του διαδικτύου, η οποία με τη σειρά της διατηρεί και ενδυναμώνει τα προϋπάρχοντα σχήματα. Πιο αναλυτικά, όπως προαναφέρθηκε, ο Young (2017) υποστήριξε ότι τα ΠΔΣ αποτελούν σταθερά γνωστικά και συναισθηματικά μοτίβα που είναι προϊόν ιδιοσυγκρασίας και τραυματικών εμπειριών της παιδικής ηλικίας και δύναται να οδηγήσουν σε δυσλειτουργικές συμπεριφορές οι οποίες δεν αποτελούν δομικό μέρος αυτών των σχημάτων, αλλά αποτέλεσμα ή απάντηση σε αυτά. Σύντονο με τη θεωρία του Young είναι και το αιτιολογικό μοντέλο του Davis, σύμφωνα με το

οποίο η παθολογική χρήση του διαδικτύου είναι αποτέλεσμα προβληματικών γνωσιών, οι οποίες αφορούν στον εαυτό και στους άλλους και αποτελούν το κύριο συστατικό των σχημάτων. Αυτές οι γνωσίες είναι η κύρια πηγή μη φυσιολογικών συμπεριφορών και επομένως προηγούνται των συναισθηματικών και συμπεριφορικών συμπτωμάτων της παθολογικής χρήσης.

Οι Shajari et al. (2016) υποστηρίζουν, επίσης, τη συσχέτιση μεταξύ των δύο ψυχολογικών εννοιών. Σύμφωνα με τους ανωτέρω συγγραφείς, στις μέρες μας παρατηρείται συχνά η τάση τα άτομα να αναζητούν λύσεις για τις ανικανοποίητες κοινωνικές / ψυχολογικές ανάγκες τους στο διαδίκτυο. Αυτές οι ανάγκες ίσως εντοπίζονται σε δυσάρεστες εμπειρίες της παιδικής ηλικίας, οι οποίες συνέβαλλαν στη δόμηση ΠΔΣ και την ανάπτυξη εξαρτητικών συμπεριφορών. Στην έρευνά τους με δείγμα 195 προπτυχιακούς και μεταπτυχιακούς φοιτητές επιχείρησαν τη διερεύνηση της συσχέτισης μεταξύ των ΠΔΣ και της εξάρτησης από το διαδίκτυο. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, εντοπίστηκε στατιστικά σημαντική συσχέτιση μεταξύ τόσο των 15 ΠΔΣ ξεχωριστά όσο και των 5 γενικών κατηγοριών και της εξάρτησης από το διαδίκτυο, με ιδιαίτερα υψηλή συσχέτιση ανάμεσα στην κατηγορία «Προσανατολισμός στους άλλους» και της παθολογικής χρήσης του διαδικτύου. Βάσει των ανωτέρω αποτελεσμάτων και αναγνωρίζοντας το διερευνητικό και εν εξελίξει χαρακτήρα τους, οι Shajari et al. (2016) υποστήριξαν ότι τα άτομα που εμφανίζουν εξαρτητικές συμπεριφορές απέναντι στο διαδίκτυο χαρακτηρίζονται από την τάση να επικεντρώνονται στην ικανοποίηση των αναγκών των άλλων με στόχο την επίτευξη της επιδοκιμασίας και την αποφυγή της εγκατάλειψης.

Η παραπάνω διαπίστωση σχετικά με την ύπαρξη υψηλής συσχέτισης μεταξύ της παθολογικής χρήσης του διαδικτύου και των ΠΔΣ ενισχύεται από δεδομένα που υπάρχουν στη σχετική βιβλιογραφία και εξετάζουν τη συσχέτιση των ΠΔΣ με άλλες

μορφές χημικών ή συμπεριφορικών εθισμών, κυρίως την εξάρτηση από ουσίες. Πρόσφατες έρευνες καταδεικνύουν τα ΠΔΣ ως παράγοντα κινδύνου για την έναρξη και τη διατήρηση της χρήσης ουσιών (Shorey, Stuart & Anderson, 2013). Χαρακτηριστικές είναι οι αναφορές του Ball (1998, 2007), ο οποίος περιγράφει τόσο τα ΠΔΣ όσο και τη χρήση ουσιών ως χρόνιες και διαρκείς προβληματικές συνθήκες. Πέρα από αυτό, για τον ίδιο η χρήση ουσιών είναι ίσως ένας μηχανισμός μέσω του οποίου τα άτομα προσπαθούν να αποφύγουν τις αρνητικές σκέψεις και συναισθήματα που σχετίζονται με τα ΠΔΣ. Βάσει της προαναφερθείσας θεωρητικής του τοποθέτησης, ο Ball (2007), ανέπτυξε ένα νέο θεραπευτικό μοντέλο (Dual Focused Schema Therapy) όσον αφορά στις διαταραχές εξάρτησης από ουσίες, το οποίο συνδυάζει στοιχεία και τεχνικές της θεραπείας σχημάτων και της πρόληψης υποτροπής.

Την ίδια στιγμή, πρόσφατες έρευνες που συγκρίνουν κλινικά με μη κλινικά δείγματα υποστηρίζουν ότι τα άτομα που είναι εξαρτημένα από ουσίες έχουν περισσότερα ΠΔΣ, κυρίως στις κατηγορίες «αποσύνδεση/ απόρριψη» και «μειωμένη αυτονομία και επίδοση», αλλά και στις κατηγορίες «ανεπαρκή όρια» και «υπεραγρύπνηση και αναστολή», συγκριτικά με τους μη εξαρτημένους (Razavi, Soltaninezhad & Rafiee, 2012· Shorey et al, 2013· Wang, Halvorsen, Eisemann & Waterloo, 2010 στους Razavi et al, 2012· Brummet, 2007 στους Shajari et al., 2016). Σύμφωνα με τους Shorey et al. (2013), στους νεαρούς ενήλικες χρήστες ουσιών εντοπίζονται περισσότερα ΠΔΣ σε σύγκριση με τους μη χρήστες, με τις νεαρές γυναίκες να εμφανίζουν μεγαλύτερο εύρος ΠΔΣ και τους νεαρούς άντρες να δυσκολεύονται κυρίως σε συνθήκες που αφορούν στα σχήματα Εγκατάλειψη και Απόρριψη, Ανεπαρκής Αυτοέλεγχος και Υπερεμπλοκή. Επίσης, από τα αποτελέσματα της έρευνας των Razavi et al. (2012) προκύπτει ότι τα σχήματα

Συναισθηματική Στέρηση και Ελαττωματικότητα / Ντροπή συμβάλλουν σημαντικά στη δριμύτητα της εξάρτησης καθώς και ότι τα σχήματα Υπερεμπλοκή, Ευαλωτότητα σε βλάβη / ασθένεια και Συναισθηματική Στέρηση δύνανται να προβλέψουν τη χρήση ουσιών.

Η ανωτέρω ερευνητική παράθεση αφορμάται από το συνήθη και διαδεδομένο παραλληλισμό του εθισμού από το διαδίκτυο με άλλες μορφές εθισμών. Βάσει της σχετικής βιβλιογραφίας, η παθολογική χρήση του διαδικτύου, γενόμενη αντιληπτή ως μια μορφή συμπεριφορικού εθισμού, παρουσιάζει ομοιότητες σε επίπεδο βιολογικό, νευρολογικό, κοινωνικό και συμπεριφορικό αλλά και σε επίπεδο ψυχολογικής και φαρμακευτικής παρέμβασης (Andreassen et al., 2013) με άλλες μορφές εθισμού (π.χ. χημικού), εμφανίζοντας χαρακτηριστικά όπως σημασία (salience), ευφορία, ανοχή στη χρήση, απόσυρση του ατόμου, εμμονικές σκέψεις γύρω από την εξαρτητική συμπεριφορά, σύγκρουση και αποτυχημένες απόπειρες περιορισμού της χρήση ή υποτροπή (Greenfield, 1999· Griffiths, 1996).

Στην εξάρτηση από το διαδίκτυο, όπως και σε άλλες μορφές εξάρτησης, τα άτομα διακρίνονται από την ανάγκη για υψηλότερα επίπεδα κινητοποίησης και διέγερσης, είναι κοινωνικά απομονωμένα, έχουν χαμηλή αίσθηση της αυτο- αξίας και χαρακτηρίζονται από την υπεροχή της εξωτερικής έδρας ελέγχου στα σχήματά τους (Shajari et al., 2016· Dadfarnia, Iezadi, Sedifi & Hatampoor, 2010 στους Shajari et al., 2016· Moeidfar, Habibpour & Ganji, 2007 στους Shajari et al., 2016). Πέρα από τις παραπάνω ομοιότητες, βασικός κοινός παρονομαστής που φαίνεται βιβλιογραφικά να σχετίζεται και με τα δύο είδη εξάρτησης (τεχνολογικής, χημικής) είναι η προσωπικότητα, η διαμόρφωση της οποίας διέπεται σε μεγάλο βαθμό από τις εμπειρίες του ατόμου και τα σχήματα σχετικά με τον εαυτό, τους άλλους και τον κόσμο (Andreassen et al., 2013).

Ερευνητικοί στόχοι

Βάσει των ανωτέρω βιβλιογραφικών παραπομπών και θεωρητικών τοποθετήσεων, η παθολογική χρήση του διαδικτύου γίνεται αντιληπτή ως ένας ευρύ φαινόμενο που περιλαμβάνει γνωστικά, συναισθηματικά και συμπεριφορικά χαρακτηριστικά παρόμοια με άλλες μορφές χημικών και συμπεριφορικών εθισμών (Griffiths, 1996· Young, 1996). Η αιτιολογία ή η προδιάθεση για παθολογική χρήση του διαδικτύου συνδυάζει ένα σύνολο ατομικών, οικογενειακών και κοινωνικών παραγόντων, οι οποίοι συμβάλλουν στη διαμόρφωση γνωσιών που προηγούνται των παθολογικών συμπεριφορών (Beard, 2005· Carlan, 2003· Davis, 2001). Υπό αυτό το πρίσμα, το πρώιμο δυσλειτουργικό σχήμα, οριζόμενο ως ένα ευρύ μοτίβο αποτελούμενο από γνωσίες, συναισθήματα και μνήμες (Young et al., 2017), δύναται να γίνει αντιληπτό ως ένας προδιαθεσιακός παράγοντας, υπό την έννοια ότι μπορεί να θεωρηθεί ως μια μεταβλητή που συμβάλλει στην κατανόηση της παθολογικής χρήσης του διαδικτύου.

Η ανωτέρω διατύπωση αφορμάται από βιβλιογραφικές αναφορές που υποστηρίζουν την ύπαρξη συσχέτισης μεταξύ των ΠΔΣ και της εξάρτησης από ουσίες (Shorey et al., 2013· Razavi et al., 2012· Ball, 2007). Σύμφωνα με την καλύτερη γνώση της ερευνήτριας, δεν υπάρχουν ερευνητικά δεδομένα σχετικά με την συσχέτιση των ΠΔΣ με την παθολογική χρήση του διαδικτύου, με εξαίρεση την έρευνα των Shajari et al. (2016), η οποία όμως πραγματοποιήθηκε σε χώρα με διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο από την Ελλάδα. Ως εκ τούτου στην παρούσα έρευνα αξιοποιούνται ως θεωρητική βάση τα αποτελέσματα της προαναφερθείσας μεμονωμένης έρευνας σε συνδυασμό με αυτά των ερευνών που αφορούν στη χρήση ουσιών, λόγω της ύπαρξης πολυεπίπεδων ομοιοτήτων μεταξύ των δύο κλινικών

οντοτήτων, και επιχειρείται ο εμπλουτισμός των ερευνητικών δεδομένων προς την κατανόηση και προσέγγιση της παθολογικής χρήσης του διαδικτύου.

Ο σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να διερευνήσει τη συσχέτιση μεταξύ των ΠΔΣ και της παθολογικής χρήσης του διαδικτύου. Συγκεκριμένα, επιχειρείται η διερεύνηση της συσχέτισης ανάμεσα στην παθολογική χρήση του διαδικτύου και στα 18 ΠΔΣ καθώς και της συσχέτισης μεταξύ της πρώτης και των 5 κατηγοριών των ΠΔΣ. Επίσης, θα διερευνηθεί η πιθανή ύπαρξη διαφορών ως προς την παθολογική χρήση του διαδικτύου ανάλογα με το φύλο και το χρόνο ενασχόλησης με το διαδίκτυο καθώς και η δυνατότητα πρόβλεψης της παθολογικής χρήσης του διαδικτύου βάσει του συνδυασμού των μεταβλητών των σχημάτων και του χρόνου ενασχόλησης με το διαδίκτυο.

Τα ερευνητικά ερωτήματα που διαμορφώνονται είναι τα εξής:

1. Υπάρχει σχέση μεταξύ της παθολογικής χρήσης του διαδικτύου και των 18 ΠΔΣ ξεχωριστά;
2. Υπάρχει σχέση μεταξύ της παθολογικής χρήσης του διαδικτύου και των πέντε κατηγοριών των ΠΔΣ;
3. Υπάρχουν διαφορές ως προς την παθολογική χρήση του διαδικτύου ανάλογα με το φύλο και τον χρόνο ενασχόλησης με το διαδίκτυο;
4. Μπορεί η παθολογική χρήση του διαδικτύου να προβλεφθεί από τις πέντε κατηγορίες των ΠΔΣ σε συνδυασμό με τον χρόνο ενασχόλησης με το διαδίκτυο;

ΜΕΘΟΔΟΣ

Συμμετέχοντες

Στην έρευνα έλαβαν μέρος συνολικά 199 συμμετέχοντες (n=199), εκ των οποίων οι 49 (22,6%) ήταν άντρες και οι 154 (77,4%) ήταν γυναίκες. Ο μέσος όρος ηλικίας των συμμετεχόντων ήταν τα 20,2 έτη.

Όσον αφορά το έτος σπουδών, 114 (57,3%) συμμετέχοντες φοιτούσαν στο 1^ο έτος, 55 (27,6%) στο 2^ο έτος, 10 (5%) στο 3^ο έτος, 9 (4,5%) στο 4^ο έτος και 11 (5,5%) σε μεγαλύτερο από το 4^ο έτος. Σχετικά με τη διαμονή τους, οι 184 (92,5%) συμμετέχοντες κατοικούσαν στην Αθήνα και οι 15 (7,5%) σε επαρχιακή πόλη. Οι 62 (31,2%) συμμετέχοντες διέμεναν μόνοι, οι 16 (8%) με συγκάτοικο, οι 102 (51,3%) με τους γονείς τους, ένας (0,5%) με σύντροφο, ένας (0,5%) με σύζυγο, 15 (7,5%) με συγγενείς και δύο (1%) με κανένα από τα παραπάνω. Αναφορικά με την οικογενειακή τους κατάσταση, 144 (72,4%) συμμετέχοντες ήταν άγαμοι, 48 (24,1%) σε σχέση, ένας (0,5%) έγγαμος, 3 (1,5%) σε διάσταση και ένας (0,5%) διαζευγμένος. Από το σύνολο των συμμετεχόντων μόνο ένας (0,5%) δήλωσε ότι έχει παιδιά.

Τέλος, όσον αφορά στη χρήση υπηρεσιών του διαδικτύου, 152 συμμετέχοντες δήλωσαν ότι ασχολούνται με το κατέβασμα οπτικοακουστικού υλικού με μέσο όρο περίπου δύο ώρες (130 λεπτά) ημερησίως, 182 συμμετέχοντες ότι χρησιμοποιούν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης με μέσο όρο περίπου τρεις ώρες (189 λεπτά) ημερησίως, 131 συμμετέχοντες ότι χρησιμοποιούν το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο κατά μέσο όρο περίπου μισή ώρα (28,9 λεπτά) ημερησίως, 160 συμμετέχοντες ότι ασχολούνται με την αναζήτηση πληροφοριών και την ενημέρωση με μέσο όρο περίπου μία ώρα (68

λεπτά) ημερησίως, 36 συμμετέχοντες δήλωσαν ότι παίζουν διαδικτυακά παιχνίδια και 11 διαδικτυακά παιχνίδια ενσάρκωσης ρόλων με μέσο όρο περίπου δύο ώρες (134 λεπτά) και τρεις ώρες (157,7 λεπτά) ημερησίως αντίστοιχα. Επίσης, 40 συμμετέχοντες δήλωσαν ότι επιδίδονται σε διαδικτυακές αγορές κατά μέσο όρο περίπου μισή ώρα (41,2 λεπτά) ημερησίως, 5 συμμετέχοντες ότι επιδίδονται σε διαδικτυακό τζόγο με μέσο όρο περίπου μία και μισή ώρα (86 λεπτά) ημερησίως και 33 συμμετέχοντες ότι παρακολουθούν ταινίες πορνογραφικού περιεχομένου κατά μέσο όρο μισή ώρα (37 λεπτά) ημερησίως.

Μέσα συλλογής δεδομένων

Ερωτηματολόγιο Δημογραφικών Δεδομένων. Πρόκειται για αυτοσχέδιο ερωτηματολόγιο δημογραφικών στοιχείων, στο οποίο οι συμμετέχοντες καλούνταν να δώσουν πληροφορίες σχετικά με το φύλο, την ηλικία, την οικογενειακή κατάσταση, την ύπαρξη παιδιών, τον τόπο και τρόπο διαμονής, το έτος σπουδών, το τμήμα φοίτησης και τέλος τη χρήση υπηρεσιών του διαδικτύου και τον χρόνο ενασχόλησης με αυτές. Το ερωτηματολόγιο αποτελείται από 9 ερωτήσεις, εκ των οποίων οι 7 είναι κλειστού τύπου και οι δύο ανοιχτού τύπου, όπου οι συμμετέχοντες καλούνταν να γράψουν το τμήμα φοίτησής τους και τον χρόνο ενασχόλησης με υπηρεσίες του διαδικτύου (βλ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ).

GPIUS (Greek Problematic Internet Use Scale) - Ελληνική Κλίμακα Προβληματικής Χρήσης του Διαδικτύου. Το ερωτηματολόγιο κατασκευάστηκε από τους Ρούσσο και Δελιζήση το 2011 και βασίζεται στο γνωσιακό – συμπεριφορικό μοντέλο του Davis (2001) για την παθολογική χρήση του διαδικτύου. Αποτελείται από 41 ερωτήματα, τα οποία απαρτίζουν πέντε παράγοντες. Ο πρώτος

παράγοντας αποτελείται από 12 ερωτήματα και αφορά στις δυσπροσαρμοστικές γνωσίες, ο δεύτερος παράγοντας αποτελείται από 10 ερωτήματα και αφορά στην υπερβολική χρήση/ αδυναμία ελέγχου ενόρμησης, ο τρίτος παράγοντας αποτελείται από 8 ερωτήματα και αφορά στη ρύθμιση ή τροποποίηση συναισθήματος, ο τέταρτος παράγοντας αποτελείται από 5 ερωτήματα και αφορά στην εξάρτηση από το διαδίκτυο και, τέλος, ο πέμπτος παράγοντας αποτελείται από 6 ερωτήματα και αφορά στην αυτό-εικόνα/ κοινωνική άνεση στο διαδίκτυο. Οι συμμετέχοντες αποκρίνονται στο ερωτηματολόγιο μέσω πενταβάθμιας κλίμακας τύπου Lickert, όπου 1 = «διαφωνώ απόλυτα», 2 = «διαφωνώ», 3 = «Αναποφάσιστος/η», 4 = «συμφωνώ», 5 = «συμφωνώ απόλυτα». Ο δείκτης εσωτερικής εγκυρότητας της κλίμακας είναι $\alpha = 0.88$ (Ρούσσος & Δεληζήση, 2011).

YSQ – S3 (Young Schema Questionnaire, short version, 3rd edition) –

Ερωτηματολόγιο Πρώιμων Δυσλειτουργικών Σχημάτων του Young. Το ερωτηματολόγιο στην εκτενή του εκδοχή (YSQ – LF) κατασκευάστηκε από τους Young και Brown το 1994, με σκοπό τη μέτρηση των πρώιμων δυσλειτουργικών σχημάτων. Η πρώτη έκδοση αποτελούνταν από 123, τα οποία μετρούσαν 15 πρώιμα δυσλειτουργικά σχήματα και τρεις κατηγορίες, ενώ η δεύτερη έκδοση αποτελούνταν από 205 ερωτήματα, τα οποία μετρούσαν 16 σχήματα και πέντε κατηγορίες (Malogiannis et al., 2018). Η τρίτη αναθεωρημένη έκδοση κατασκευάστηκε από τον Young το 2003, η οποία, μετά την προσθήκη των σχημάτων της Τιμωρητικότητας, της Αναζήτησης επιδοκμασίας/ αναγνώρισης και της Συναισθηματικής αναστολής, αποτελείται από 232 ερωτήματα, που μετρούν 18 σχήματα (Malogiannis et al., 2018). Η μελέτη της εκτενούς εκδοχής σε ελληνικό πληθυσμό έδειξε υψηλή αξιοπιστία, η οποία κυμαίνεται από 0.85 έως 0.97 και εσωτερική εγκυρότητα (Lyraeos, 2014).

Η σύντομη εκδοχή του ερωτηματολογίου, η οποία χρησιμοποιήθηκε στην παρούσα έρευνα, αποτελείται από 90 ερωτήματα, τα οποία μετρούν 18 πρώιμα δυσλειτουργικά σχήματα που απαρτίζουν πέντε ευρύτερες κατηγορίες: I) Αποσύνδεση και απόρριψη, II) Ανεπαρκής αυτονομία και επίδοση, III) Ανεπαρκή όρια, IV) Προσανατολισμός στους άλλους, V) Υπεραγρύπνηση και αναστολή. Οι συμμετέχοντες αποκρίνονται στο ερωτηματολόγιο μέσω εξαβάθμιας κλίμακας τύπου Lickert, όπου 1= «Δεν ισχύει καθόλου για μένα», 2= «Μάλλον δεν ισχύει για μένα», 3= «Ισχύει μάλλον, παρά δεν ισχύει», 4= «Ισχύει αρκετά για μένα», 5= «Ισχύει πάρα πολύ για μένα», 6= «Με περιγράφει τέλεια». Η μετάφραση και προσαρμογή στα ελληνικά έγινε από τους Μαλογιάννη Ι., Αγγελή Κ. και Βλαβιανού Μ. το 2018. Στην έρευνα των ανωτέρω συγγραφέων, η επιβεβαιωτική ανάλυση παραγόντων υποστηρίζει την ύπαρξη των σχημάτων, σε αντίθεση όμως με τη δομή των πέντε ευρύτερων κατηγοριών. Τέλος, αναφέρεται υψηλή αξιοπιστία με δείκτη μεγαλύτερο του 0.70 και εγκυρότητα (Malogiannis et al., 2018).

Διαδικασία

Η συλλογή του ερευνητικού υλικού πραγματοποιήθηκε από τον Απρίλιο του 2018 έως τον Ιούνιο του 2018. Η ερευνήτρια ακολουθώντας τις κατευθύνσεις και γνωρίζοντας τους περιορισμούς που προτάσσει η συμπτωματική δειγματοληψία ήρθε σε επαφή με δημόσιους και ιδιωτικούς πανεπιστημιακούς φορείς προκειμένου να διερευνηθεί η αρχική τους πρόθεση για την συμμετοχή στην έρευνα μέρους του φοιτητικού πληθυσμού αρμοδιότητάς τους. Μετά την θετική απάντηση και έγκριση των ανωτέρω, η ερευνήτρια προέβη στη συλλογή των ερευνητικών δεδομένων με επιτόπια χορήγηση των ερωτηματολογίων που αναλύθηκαν σε προηγούμενη

υποενότητα. Η εν λόγω διαδικασία έλαβε χώρα τόσο εντός προγραμματισμένων πανεπιστημιακών διαλέξεων – και με την πρότερη συνεννόηση και σύμφωνη γνώμη του διδάσκοντος – όσο και σε κοινόχρηστους πανεπιστημιακούς χώρους.

Στην αρχή, οι συμμετέχοντες ενημερώνονταν για τους σκοπούς της έρευνας και τον εθελοντικό χαρακτήρα της συμμετοχής και στη συνέχεια για τη διαδικασία με την οποία θα διεξαχθεί η συλλογή των δεδομένων καθώς και για τη διασφάλιση της ανωνυμίας και του απορρήτου επί του υλικού. Στη συνέχεια δινόταν χρόνος για τη διατύπωση πιθανών αποριών ή ερωτήσεων και δίνονταν οι οδηγίες συμπλήρωσής του, οι οποίες ήταν οι ίδιες με αυτές που αναγράφονταν στην αρχή του ερωτηματολογίου. Κατά τη διάρκεια της συμπλήρωσης των ερωτηματολογίων η ερευνήτρια ήταν παρούσα και έδινε διευκρινήσεις, εφόσον χρειαζόταν. Τα ερωτηματολόγια συμπληρώνονταν ατομικά και η διαδικασία διαρκούσε περίπου 30 λεπτά. Με το πέρας της εκάστοτε χορήγησης, τα ερωτηματολόγια συλλέγονταν από την ερευνήτρια και φυλάσσονταν σε μέρος που είχε πρόσβαση μόνο αυτή.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Έλεγχος Υποθέσεων

Διερεύνηση της σχέσης μεταξύ της παθολογικής χρήσης του διαδικτύου και των 18 πρώιμων δυσλειτουργικών σχημάτων. Για τη διερεύνηση του συγκεκριμένου ερευνητικού ερωτήματος υπολογίστηκαν οι δείκτες συνάφειας Pearson r ανάμεσα στα 18 πρώιμα δυσλειτουργικά σχήματα και τους πέντε παράγοντες της παθολογικής

χρήσης του διαδικτύου. Οι ανωτέρω δείκτες συνάφειας παρουσιάζονται στον πίνακα 1.

Ο παράγοντας Δυσπροσαρμοστικές γνώσεις παρουσιάζει στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση με τα σχήματα Συναισθηματική Στέρηση ($r = 0,45$, $df = 189$, $p < 0,01$), Ελαττωματικότητα/ Ντροπή ($r = 0,55$, $df = 189$, $p < 0,01$), Κοινωνική Απομόνωση/ Αποξένωση ($r = 0,44$, $df = 189$, $p < 0,01$), Εξάρτηση/ Ανικανότητα ($r = 0,37$, $df = 189$, $p < 0,01$), Υποτακτικότητα ($r = 0,35$, $df = 189$, $p < 0,01$), Αρνητικότητα/Απαισιοδοξία ($r = 0,39$, $df = 189$, $p < 0,01$). Επίσης, εμφανίζεται στατιστικά σημαντική χαμηλή θετική συσχέτιση με τα σχήματα Εγκατάλειψη/ Αστάθεια ($r = 0,29$, $df = 189$, $p < 0,01$), Καχυποψία/ Κακοποίηση ($r = 0,31$, $df = 189$, $p < 0,01$), Ευαλωτότητα σε Βλάβη ή Ασθένεια ($r = 0,33$, $df = 189$, $p < 0,01$), Υπερβολική Εμπλοκή/ Ανεκπλήρωτος Εαυτός ($r = 0,28$, $df = 189$, $p < 0,01$), Αποτυχία ($r = 0,33$, $df = 189$, $p < 0,01$), Αυτονόητο Δικαίωμα/ Μεγαλομανία ($r = 0,18$, $df = 189$, $p < 0,05$), Ανεπαρκής Αυτοέλεγχος/ Αυτοπειθαρχία ($r = 0,24$, $df = 189$, $p < 0,05$), Συναισθηματική Αναστολή ($r = 0,30$, $df = 189$, $p < 0,01$).

Ο παράγοντας Υπερβολική χρήση / Αδυναμία ελέγχου παρουσιάζει στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση με τα σχήματα Εξάρτηση/ Ανικανότητα ($r = 0,35$, $df = 189$, $p < 0,01$) και Ανεπαρκής Αυτοέλεγχος/ Αυτοπειθαρχία ($r = 0,37$, $df = 189$, $p < 0,01$). Επίσης, εμφανίζει στατιστικά σημαντική χαμηλή θετική συσχέτιση με τα σχήματα Εγκατάλειψη/ Αστάθεια ($r = 0,28$, $df = 189$, $p < 0,01$), Καχυποψία/ Κακοποίηση ($r = 0,23$, $df = 189$, $p < 0,05$), Συναισθηματική Στέρηση ($r = 0,30$, $df = 189$, $p < 0,01$), Ελαττωματικότητα/ Ντροπή ($r = 0,25$, $df = 189$, $p < 0,05$), Κοινωνική Απομόνωση/ Αποξένωση ($r = 0,34$, $df = 189$, $p < 0,01$), Υπερβολική Εμπλοκή/ Ανεκπλήρωτος Εαυτός ($r = 0,26$, $df = 189$, $p < 0,01$), Αποτυχία ($r = 0,35$, $df = 189$, $p < 0,01$), Αυτονόητο Δικαίωμα/ Μεγαλομανία ($r = 0,24$, $df = 189$, $p < 0,01$),

Υποτακτικότητα ($r = 0,34$, $df = 189$, $p < 0,01$), Αυτοθυσία ($r = 0,16$, $df = 189$, $p < 0,05$), Αναζήτηση Επιδοκίμασίας/ Αναγνώρισης ($r = 0,33$, $df = 189$, $p < 0,01$), Αρνητικότητα/Απαισιοδοξία ($r = 0,24$, $df = 189$, $p < 0,05$), Συναισθηματική Αναστολή ($r = 0,21$, $df = 189$, $p < 0,05$), Ανελαστικά Πρότυπα/ Υπερεπικριτικότητα ($r = 0,25$, $df = 189$, $p < 0,01$), Τιμωρητικότητα ($r = 0,22$, $df = 189$, $p < 0,05$).

Ο παράγοντας Ρύθμιση συναισθήματος παρουσιάζει στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση με τα σχήματα Αναζήτηση Επιδοκίμασίας/ Αναγνώρισης ($r = 0,44$, $df = 193$, $p < 0,01$), Εγκατάλειψη/ Αστάθεια ($r = 0,43$, $df = 193$, $p < 0,01$), Υποτακτικότητα ($r = 0,42$, $df = 193$, $p < 0,01$), Εξάρτηση/ Ανικανότητα ($r = 0,39$, $df = 193$, $p < 0,01$), Υπερβολική Εμπλοκή/ Ανεκπλήρωτος Εαυτός ($r = 0,37$, $df = 193$, $p < 0,01$), Αποτυχία ($r = 0,40$, $df = 193$, $p < 0,01$) και Καχυποψία/ Κακοποίηση ($r = 0,36$, $df = 193$, $p < 0,01$). Επίσης, παρουσιάζει στατιστικά σημαντική χαμηλή θετική συσχέτιση με τα σχήματα Συναισθηματική Στέρηση ($r = 0,32$, $df = 193$, $p < 0,01$), Ελαττωματικότητα/ Ντροπή ($r = 0,32$, $df = 193$, $p < 0,01$), Κοινωνική Απομόνωση/ Αποξένωση ($r = 0,34$, $df = 193$, $p < 0,01$), Ευαλωτότητα σε Βλάβη ή Ασθένεια ($r = 0,21$, $df = 193$, $p < 0,05$), Αυτονόητο Δικαίωμα/ Μεγαλομανία ($r = 0,17$, $df = 193$, $p < 0,05$), Ανεπαρκής Αυτοέλεγχος/ Αυτοπειθαρχία ($r = 0,27$, $df = 193$, $p < 0,01$), Αυτοθυσία ($r = 0,21$, $df = 193$, $p < 0,05$), Αρνητικότητα/Απαισιοδοξία ($r = 0,35$, $df = 193$, $p < 0,01$), Συναισθηματική Αναστολή ($r = 0,22$, $df = 193$, $p < 0,05$), Ανελαστικά Πρότυπα/ Υπερεπικριτικότητα ($r = 0,28$, $df = 193$, $p < 0,01$).

Ο παράγοντας Εξάρτηση από το διαδίκτυο παρουσιάζει στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση με τα σχήματα Εξάρτηση/ Ανικανότητα ($r = 0,38$, $df = 194$, $p < 0,01$), Αποτυχία ($r = 0,37$, $df = 194$, $p < 0,01$), Συναισθηματική Στέρηση ($r = 0,35$, $df = 194$, $p < 0,01$), Ελαττωματικότητα/ Ντροπή ($r = 0,37$, $df = 194$, $p < 0,01$). Επίσης, παρουσιάζει στατιστικά σημαντική χαμηλή θετική συσχέτιση με τα σχήματα

Εγκατάλειψη/ Αστάθεια ($r = 0,30$, $df = 194$, $p < 0,01$), Καχυποψία/ Κακοποίηση ($r = 0,17$, $df = 194$, $p < 0,05$), Κοινωνική Απομόνωση/ Αποξένωση ($r = 0,32$, $df = 194$, $p < 0,01$), Ευαλωτότητα σε Βλάβη ή Ασθένεια ($r = 0,23$, $df = 194$, $p < 0,05$), Υπερβολική Εμπλοκή/ Ανεκπλήρωτος Εαυτός ($r = 0,30$, $df = 194$, $p < 0,01$), Αυτονόητο Δικαίωμα/ Μεγαλομανία ($r = 0,21$, $df = 194$, $p < 0,05$), Ανεπαρκής Αυτοέλεγχος/ Αυτοπειθαρχία ($r = 0,28$, $df = 194$, $p < 0,01$), Υποτακτικότητα ($r = 0,34$, $df = 194$, $p < 0,01$), Αναζήτηση Επιδοκμασίας/ Αναγνώρισης ($r = 0,34$, $df = 194$, $p < 0,01$), Αρνητικότητα/ Απαισιοδοξία ($r = 0,31$, $df = 194$, $p < 0,01$), Συναισθηματική Αναστολή ($r = 0,16$, $df = 194$, $p < 0,05$), Ανελαστικά Πρότυπα/ Υπερεπικριτικότητα ($r = 0,18$, $df = 194$, $p < 0,05$), Τιμωρητικότητα ($r = 0,19$, $df = 194$, $p < 0,05$).

Τέλος, ο παράγοντας Αυτοεικόνα / Κοινωνική άνεση στο διαδίκτυο παρουσιάζει στατιστικά σημαντική χαμηλή θετική συσχέτιση με το σχήμα Ανεπαρκής Αυτοέλεγχος / Αυτοπειθαρχία ($r = 0,14$, $df = 194$, $p < 0,05$).

Τα υπόλοιπα αποτελέσματα δεν αναφέρονται καθώς δεν κρίθηκαν στατιστικά σημαντικά, ωστόσο παρουσιάζονται στον πίνακα 1.

1. Σημείωση. * $p < 0,05$. ** $p < 0,01$.

2. Σημείωση. 1) Δυσπροσαρμοστικές γνώσεις, 2) Υπερβολική χρήση/Αδυναμία ελέγχου ενόρμησης, 3) Ρύθμιση συναισθήματος, 4) Εξάρτηση από το διαδίκτυο, 5) Αυτοεικόνα/Κοινωνική άνεση, 6) Συναισθηματική στέρηση, 7) Εγκατάλειψη/Αστάθεια, 8) Καχυποψία/Κακοποίηση, 9) Κοινωνική απομόνωση/Αποξένωση, 10) Ελαττωματικότητα/Ντροπή, 11) Αποτυχία, 12) Εξάρτηση/Ανοκανότητα, 13) Ευαλωτότητα σε βλάβη/Ασθένεια, 14) Υπερεμπλοκή/Μη ανεπτυγμένος εαυτός, 15) Υποτακτικότητα, 16) Αυτοθυσία, 17) Συναισθηματική αναστολή, 18) Ανελαστικά πρότυπα/Επικριτικότητα, 19) Αυτονόητο δικαίωμα/Μεγαλείο, 20) Ανεπαρκής αυτοέλεγχος, 21) Αναζήτηση επιδοκίμασίας/Αναγνώριση, 22) Αρνητισμός, 23) Τιμωρικότητα, 24) Αποσύνδεση και Απόρριψη, 25) Ανεπαρκής αυτονομία και Επίδοση, 26) Ανεπαρκή όρια, 27) Προσανατολισμός στους άλλους, 28) Υπεραγρύπνηση και Αναστολή

Διερεύνηση της σχέσης μεταξύ της παθολογικής χρήσης του διαδικτύου και των πέντε κατηγοριών των πρώιμων δυσλειτουργικών σχημάτων. Για τη διερεύνηση του συγκεκριμένου ερευνητικού ερωτήματος υπολογίστηκαν οι δείκτες συνάφειας Pearson r ανάμεσα στις πέντε κατηγορίες των πρώιμων δυσλειτουργικών σχημάτων και τους πέντε παράγοντες της παθολογικής χρήσης του διαδικτύου. Οι ανωτέρω δείκτες συνάφειας παρουσιάζονται στον πίνακα 1.

Όλοι οι παράγοντες της παθολογικής χρήσης του διαδικτύου εμφανίζουν στατιστικά σημαντική συσχέτιση και με τις πέντε κατηγορίες των πρώιμων δυσλειτουργικών σχημάτων, εκτός από τον παράγοντα Αυτοεικόνα / Κοινωνική άνεση στο διαδίκτυο, ο οποίος δεν παρουσιάζει στατιστικά σημαντική συσχέτιση με καμία από τις πέντε κατηγορίες.

Συγκεκριμένα, ο παράγοντας Δυσπροσαρμοστικές γνώσεις παρουσιάζει στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση με τις κατηγορίες Αποσύνδεση και Απόρριψη ($r = 0,49$, $df = 189$, $p < 0,01$) και Ανεπαρκής Αυτονομία και Επίδοση ($r = 0,42$, $df = 189$, $p < 0,01$). Επίσης, εμφανίζεται στατιστικά σημαντική χαμηλή θετική συσχέτιση με τις κατηγορίες Ανεπαρκή Όρια ($r = 0,24$, $df = 189$, $p < 0,05$),

Προσανατολισμός στους Άλλους ($r = 0,24$, $df = 189$, $p < 0,05$), Υπεραγρύπνηση και Αναστολή ($r = 0,31$, $df = 189$, $p < 0,01$).

Ο παράγοντας Υπερβολική χρήση / Αδυναμία ελέγχου παρουσιάζει στατιστικά σημαντική χαμηλή θετική συσχέτιση με της κατηγορίες Αποσύνδεση και Απόρριψη ($r = 0,34$, $df = 189$, $p < 0,01$), Ανεπαρκής Αυτονομία και Επίδοση ($r = 0,34$, $df = 189$, $p < 0,01$), Ανεπαρκή Όρια ($r = 0,36$, $df = 189$, $p < 0,01$), Προσανατολισμός στους Άλλους ($r = 0,37$, $df = 189$, $p < 0,01$), Υπεραγρύπνηση και Αναστολή ($r = 0,31$, $df = 189$, $p < 0,01$).

Ο παράγοντας Ρύθμιση συναισθήματος παρουσιάζει στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση με της κατηγορίες Αποσύνδεση και Απόρριψη ($r = 0,44$, $df = 193$, $p < 0,01$), Ανεπαρκής Αυτονομία και Επίδοση ($r = 0,44$, $df = 193$, $p < 0,01$), Προσανατολισμός στους Άλλους ($r = 0,48$, $df = 193$, $p < 0,01$). Επίσης, εμφανίζεται στατιστικά σημαντική χαμηλή θετική συσχέτιση με τις κατηγορίες Ανεπαρκή Όρια ($r = 0,26$, $df = 193$, $p < 0,01$), Υπεραγρύπνηση και Αναστολή ($r = 0,34$, $df = 193$, $p < 0,01$).

Τέλος, ο παράγοντας Εξάρτηση από το διαδίκτυο παρουσιάζει στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση με της κατηγορίες Αποσύνδεση και Απόρριψη ($r = 0,37$, $df = 194$, $p < 0,01$), Ανεπαρκής Αυτονομία και Επίδοση ($r = 0,42$, $df = 194$, $p < 0,01$), Ανεπαρκή Όρια ($r = 0,29$, $df = 194$, $p < 0,01$), Προσανατολισμός στους Άλλους ($r = 0,36$, $df = 194$, $p < 0,01$). Επίσης, εμφανίζεται στατιστικά σημαντική χαμηλή θετική συσχέτιση με την κατηγορία, Υπεραγρύπνηση και Αναστολή ($r = 0,29$, $df = 194$, $p < 0,01$).

Τα μη στατιστικώς σημαντικά αποτελέσματα παρουσιάζονται στον πίνακα 1.

Διερεύνηση των διαφορών ως προς την παθολογική χρήση του διαδικτύου ανάλογα με το φύλο και τον χρόνο ενασχόλησης με το διαδίκτυο. Για τη διερεύνηση του συγκεκριμένου ερευνητικού ερωτήματος πραγματοποιήθηκε διπαραγοντική ανάλυση διακύμανσης (two way ANOVA independent measures), για να εξεταστεί η επίδραση του φύλου και του χρόνου χρήσης του διαδικτύου, αλλά και η αλληλεπίδρασή τους στον κάθε παράγοντα του διαδικτύου. Συνολικά πραγματοποιήθηκαν πέντε διπαραγοντικές αναλύσεις διακύμανσης, στις οποίες ανεξάρτητες μεταβλητές ήταν το φύλο και ο χρόνος ενασχόλησης με το διαδίκτυο και εξαρτημένη ο κάθε παράγοντας της παθολογικής χρήσης του διαδικτύου χωριστά.

Δυσπροσαρμοστικές γνώσεις

Η παραμετρική προϋπόθεση της ομοιογένειας της διασποράς ικανοποιείται με το Levene's test να δηλώνει $F(5, 186) = 1,478, p = 0,222 (p > 0,05)$. Ο μέσος όρος και η τυπική απόκλιση των απαντήσεων ως προς τις δυσπροσαρμοστικές γνώσεις για κάθε μεταβλητή αναγράφονται στον πίνακα 2.

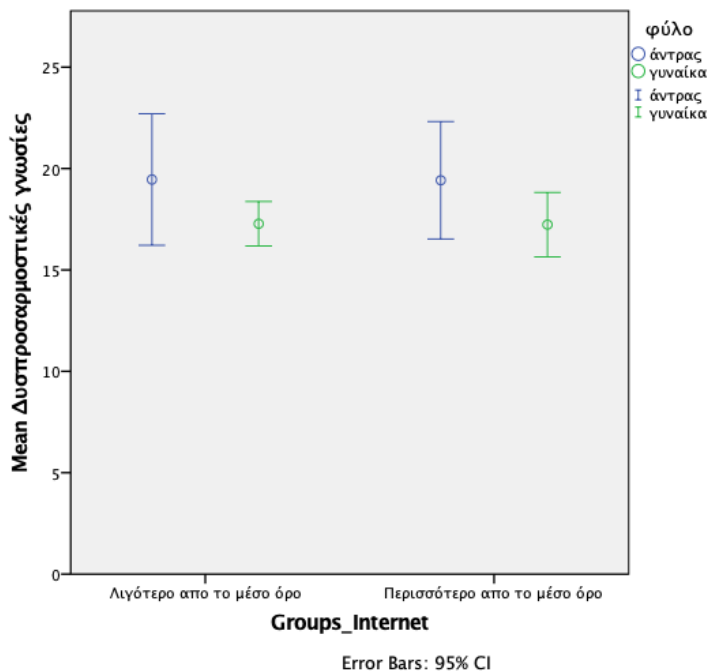
Πίνακας 2: Μέσος όρος και τυπική απόκλιση τιμών στις δυσπροσαρμοστικές γνώσεις.

	Άντρες	Γυναίκες	Σύνολο
	<i>MO (TA)</i>	<i>MO (TA)</i>	<i>MO (TA)</i>
Κάτω του μέσου όρου ΧΔ*	19,46 (7,6)	17,28 (5,0)	17,77 (5,7)
Άνω του μέσου όρου ΧΔ*	19,42 (6,0)	17,23 (6,3)	17,73 (6,3)
Σύνολο	19,44 (6,9)	17,23 (6,3)	

*Χρήση Διαδικτύου

Υπήρξε στατιστικά σημαντική επίδραση του φύλου ($F(1, 186) = 4,389, p = 0,38, \eta_p^2 = 0,023$) στην οποία οι άντρες είχαν υψηλότερο μέσο όρο (19,44) από τις γυναίκες (17,23). Παρ' όλα αυτά, δεν υπήρξε στατιστικά σημαντική επίδραση του χρόνου ενασχόλησης με το διαδίκτυο ($F(1, 186) = 0,001, p = 0,969, \eta_p^2 < 0,001$) ούτε στατιστικά σημαντική αλληλεπίδραση μεταξύ φύλου και χρόνου στις δυσπροσαρμοστικές γνωσίες ($F(1, 186) < 0,001, p = 0,998, \eta_p^2 < 0,001$).

Διάγραμμα 1: Γραφική απεικόνιση σφαλμάτων για τη μεταβλητή Δυσπροσαρμοστικές γνωσίες.

Υπερβολική χρήση / Αδυναμία ελέγχου

Η παραμετρική προϋπόθεση της ομοιογένειας της διασποράς ικανοποιείται με το Levene's test να δηλώνει $F(3, 185) = 1,946, p = 0,124 (p > 0,05)$. Ο μέσος όρος και η τυπική απόκλιση των απαντήσεων ως προς την υπερβολική χρήση / αδυναμία ελέγχου για κάθε μεταβλητή αναγράφονται στον πίνακα 3.

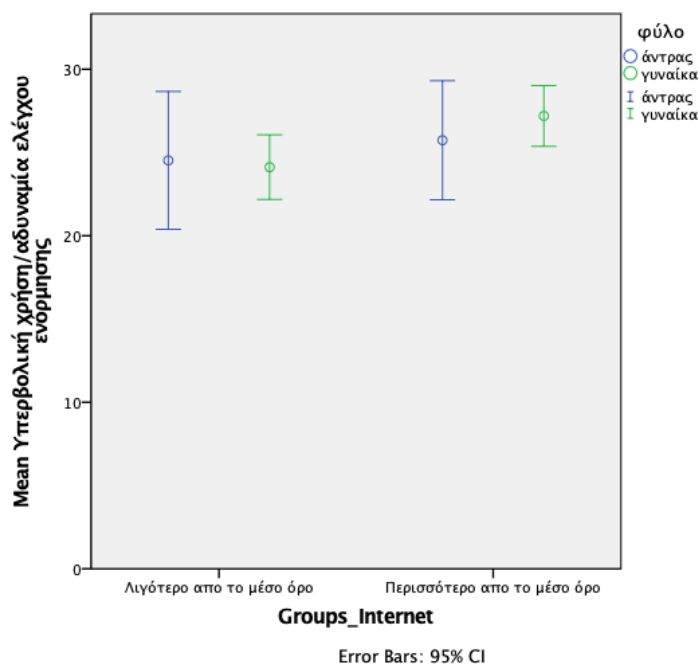
Πίνακας 3: Μέσος όρος και τυπική απόκλιση τιμών στην υπερβολική χρήση / αδυναμία ελέγχου.

	Άντρες	Γυναίκες	Σύνολο
	<i>MO (TA)</i>	<i>MO (TA)</i>	<i>MO (TA)</i>
Κάτω του μέσου όρου ΧΔ*	24,52 (9,5)	24,12 (8,9)	24,20 (9,0)
Άνω του μέσου όρου ΧΔ*	25,74 (7,4)	27,19 (7,1)	26,85 (7,2)
Σύνολο	25,07 (8,5)	25,41 (8,3)	

*Χρήση Διαδικτύου

Υπήρξε μη στατιστικά σημαντική επίδραση του φύλου ($F(1, 185) = 0,128$, $p = 0,721$, $\eta_p^2 = 0,001$) στην υπερβολική χρήση. Επίσης δεν υπήρξε στατιστικά σημαντική επίδραση του χρόνου ενασχόλησης με το διαδίκτυο ($F(1, 185) = 2,122$, $p = 0,147$, $\eta_p^2 = 0,011$) ούτε στατιστικά σημαντική αλληλεπίδραση μεταξύ φύλου και χρόνου στην υπερβολική χρήση ($F(1, 185) = 0,399$, $p = 0,528$, $\eta_p^2 = 0,002$).

Διάγραμμα 2: Γραφική απεικόνιση σφαλμάτων για τη μεταβλητή Υπερβολική χρήση/Αδυναμία ελέγχου.

Ρύθμιση του συναισθήματος

Η παραμετρική προϋπόθεση της ομοιογένειας της διασποράς ικανοποιείται με το Levene's test να δηλώνει $F(3, 189) = 0,978, p = 0,404$ ($p > 0,05$). Ο μέσος όρος και η τυπική απόκλιση των απαντήσεων ως προς τη ρύθμιση του συναισθήματος για κάθε μεταβλητή αναγράφονται στον πίνακα 4.

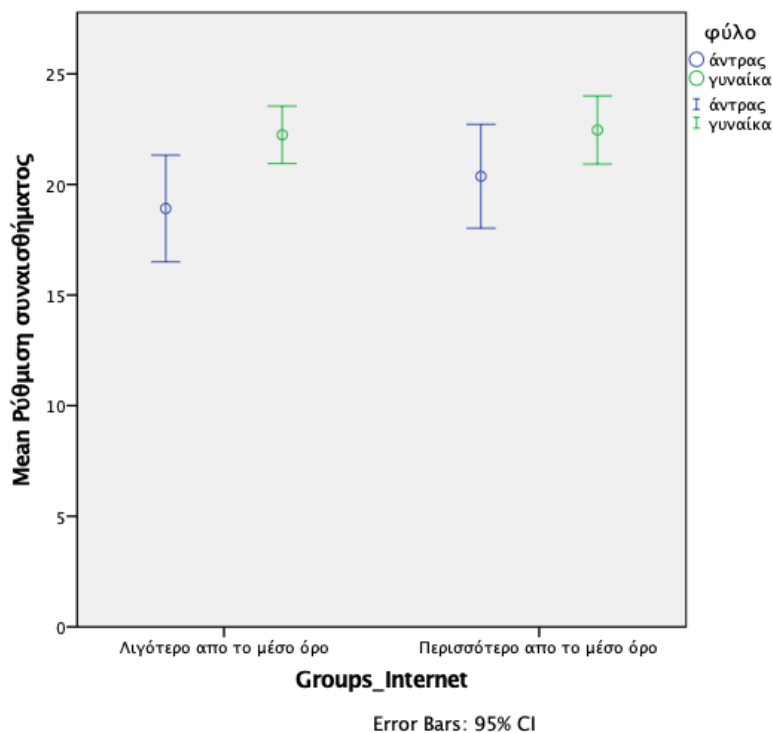
Πίνακας 4: Μέσος όρος και τυπική απόκλιση τιμών στη ρύθμιση συναισθήματος.

	Άντρες	Γυναίκες	Σύνολο
	<i>MO (TA)</i>	<i>MO (TA)</i>	<i>MO (TA)</i>
Κάτω του μέσου όρου ΧΔ*	18,91 (5,5)	22,24 (6,0)	21,54 (6,0)
Άνω του μέσου όρου ΧΔ*	20,37 (4,8)	22,46 (6,2)	21,99 (5,9)
Σύνολο	19,57 (5,2)	22,34 (6,1)	

*Χρήση Διαδικτύου

Υπήρξε στατιστικά σημαντική επίδραση του φύλου ($F(1, 189) = 6,733, p = 0,010, \eta_p^2 = 0,024$) στη ρύθμιση συναισθήματος με τις γυναίκες να έχουν υψηλότερο μέσο όρο (22,34) από τους άντρες (19,57). Δεν υπήρξε στατιστικά σημαντική επίδραση του χρόνου ($F(1, 189) = 0,640, p = 0,425, \eta_p^2 = 0,003$) ούτε στατιστικά σημαντική αλληλεπίδραση μεταξύ φύλου και χρόνου στη ρύθμιση συναισθήματος ($F(1, 189) = 0,351, p = 0,554, \eta_p^2 = 0,002$).

Διάγραμμα 3: Γραφική απεικόνιση σφαλμάτων για τη μεταβλητή Ρύθμιση του συναισθήματος.

Εξάρτηση από το διαδίκτυο

Η παραμετρική προϋπόθεση της ομοιογένειας της διασποράς ικανοποιείται με το Levene's test να δηλώνει $F(3, 190) = 0,294, p = 0,830$ ($p > 0,05$). Ο μέσος όρος και η τυπική απόκλιση των απαντήσεων ως προς την εξάρτηση από το διαδίκτυο για κάθε μεταβλητή αναγράφονται στον πίνακα 5.

Πίνακας 5: Μέσος όρος και τυπική απόκλιση τιμών στην εξάρτηση από το διαδίκτυο.

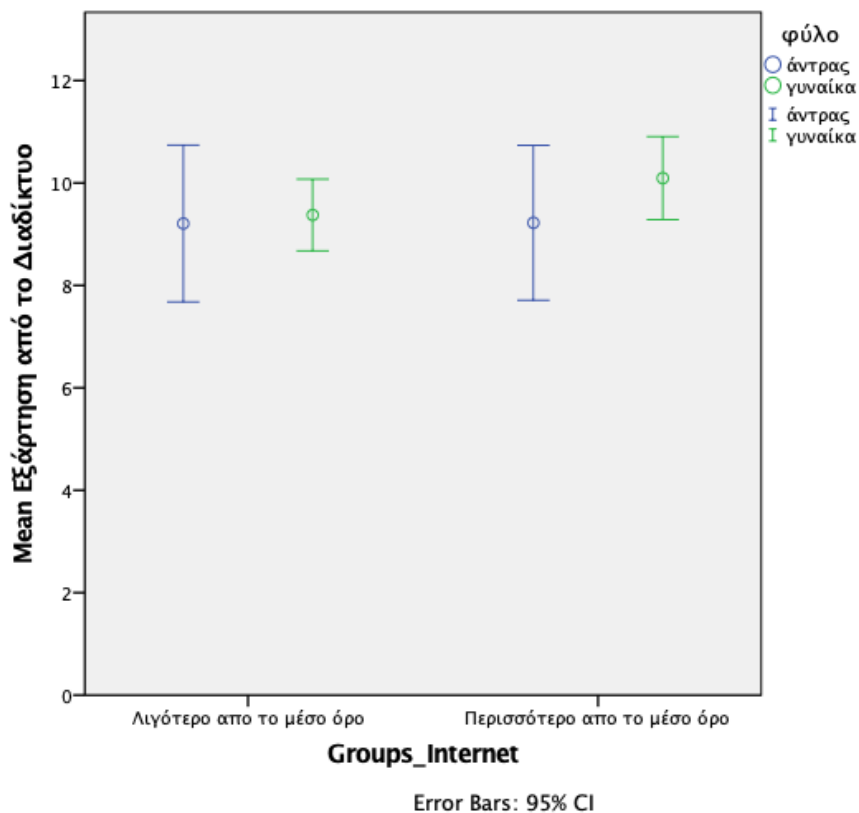
	Άντρες	Γυναίκες	Σύνολο
	<i>MO (TA)</i>	<i>MO (TA)</i>	<i>MO (TA)</i>
Κάτω του μέσου όρου ΧΔ*	9,21 (3,6)	9,38 (3,2)	9,34 (3,3)

Άνω του μέσου όρου ΧΔ*	9,22 (3,0)	10,09 (3,2)	9,90 (3,2)
Σύνολο	9,21 (3,3)	9,68 (3,2)	

*Χρήση Διαδικτύου

Υπήρξε μη στατιστικά σημαντική επίδραση του φύλου ($F(1, 190) = 0,798$, $p = 0,373$, $\eta_p^2 = 0,004$) στην εξάρτηση του διαδικτύου. Επίσης δεν υπήρξε στατιστικά σημαντική επίδραση του χρόνου στο διαδίκτυο ($F(1, 190) = 0,397$, $p = 0,529$, $\eta_p^2 = 0,002$) ούτε στατιστικά σημαντική αλληλεπίδραση μεταξύ φύλου και χρόνου ($F(1, 190) = 0,368$, $p = 0,545$, $\eta_p^2 = 0,002$).

Διάγραμμα 4: Γραφική απεικόνιση σφαλμάτων για τη μεταβλητή Εξάρτηση από το Διαδίκτυο.

Αυτοεικόνα / Κοινωνική άνεση στο διαδίκτυο

Η παραμετρική προϋπόθεση της ομοιογένειας της διασποράς ικανοποιείται με το Levene's test να δηλώνει $F(3, 190) = 0,684, p = 0,563$ ($p > 0,05$). Ο μέσος όρος και η τυπική απόκλιση των απαντήσεων ως προς την αυτοεικόνα / κοινωνική άνεση στο διαδίκτυο για κάθε μεταβλητή αναγράφονται στον πίνακα 6.

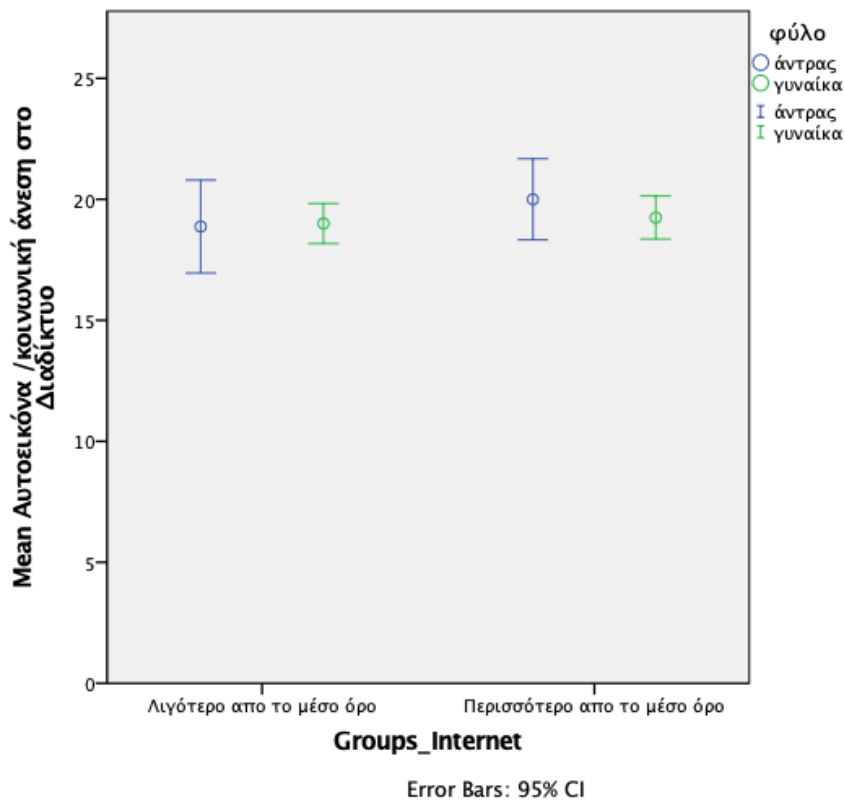
Πίνακας 6: Μέσος όρος και τυπική απόκλιση τιμών στην αυτοεικόνα / κοινωνική άνεση στο διαδίκτυο.

	Άντρες	Γυναίκες	Σύνολο
	<i>MO (TA)</i>	<i>MO (TA)</i>	<i>MO (TA)</i>
Κάτω του μέσου όρου ΧΔ*	18,88 (4,5)	19,00 (3,8)	18,97 (4,0)
Άνω του μέσου όρου ΧΔ*	20,00 (3,4)	19,25 (3,5)	19,42 (3,5)
Σύνολο	19,37 (4,1)	19,11 (3,7)	

*Χρήση Διαδικτύου

Υπήρξε μη στατιστικά σημαντική επίδραση του φύλου ($F(1, 190) = 0,221, p = 0,639, \eta_p^2 = 0,001$) στην αυτοεικόνα και στην κοινωνική άνεση. Επίσης δεν υπήρξε στατιστικά σημαντική επίδραση του χρόνου στο διαδίκτυο ($F(1, 190) = 1,052, p = 0,306, \eta_p^2 = 0,006$) ούτε στατιστικά σημαντική αλληλεπίδραση μεταξύ φύλου και χρόνου ($F(1, 190) = 0,432, p = 0,512, \eta_p^2 = 0,002$).

Διάγραμμα 5: Γραφική απεικόνιση σφαλμάτων για τη μεταβλητή Αυτοεικόνα/Κοινωνική άνεση στο Διαδίκτυο.

Στατιστική πρόβλεψη της παθολογικής χρήσης του διαδικτύου από τις πέντε κατηγορίες των Πρώιμων Δυσλειτουργικών Σχημάτων και τον χρόνο ενασχόλησης με το διαδίκτυο. Χρησιμοποιήθηκε πολλαπλή ανάλυση της παλινδρόμησης (Multiple regression) για να ερευνηθεί εάν ο χρόνος χρήσης διαδικτύου και οι πέντε κατηγορίες των πρώιμων δυσλειτουργικών σχημάτων μπορούν να προβλέψουν τους πέντε παράγοντες της παθολογικής χρήσης του διαδικτύου.

Δυσπροσαρμοστικές γνώσιες

Στην ανάλυση της παλινδρόμησης χρησιμοποιήθηκε ως εξαρτημένη μεταβλητή ο παράγοντας Δυσπροσαρμοστικές γνώσιες και ως ανεξάρτητες μεταβλητές οι πέντε κατηγορίες των σχημάτων και ο χρόνος ενασχόλησης με το διαδίκτυο. Οι συσχετίσεις μεταξύ των μεταβλητών παρουσιάζονται στον πίνακα 7.

Πίνακας 7: Συντελεστές συσχέτισης (r) και επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας (p).

	ΧΔ	Αποσύνδεση	Ανεπαρκής αυτονομία	Ανεπαρκή όρια	Προσανατολισμός στους άλλους	Υπεραγρύπνηση
Δ. Γνώσιες	0,05	0,49**	0,42**	0,24**	0,24**	0,32**
ΧΔ		0,11	0,14*	0,06	0,11	0,01
Αποσύνδεση			0,70**	0,58**	0,65**	0,74**
Ανεπαρκής αυτονομία				0,44**	0,66**	0,59**
Ανεπαρκή όρια					0,51**	0,56**
Προσανατολισμός στους άλλους						0,69**

Σημείωση. * $p < 0,05$. ** $p < 0,01$.

Από την εξίσωση της παλινδρόμησης προκύπτει πως το μοντέλο εξηγεί το 27.6% της διακύμανσης ($R^2 = 0,276$, $R^2_{Adj} = 0,252$). Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της ανάλυσης, οι κατηγορίες των σχημάτων σε συνδυασμό με τον χρόνο ενασχόλησης με το διαδίκτυο είναι στατιστικά σημαντικοί παράγοντες πρόβλεψης των Δυσπροσαρμοστικών γνώσιων $F(6, 183) = 11,601$, $p < 0,001$.

Στον πίνακα 8 παρουσιάζονται οι μη τυποποιημένοι συντελεστές παλινδρόμησης (B), το τυπικό σφάλμα ($SE B$), οι τυποποιημένοι συντελεστές (β) και το επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας (p).

Πίνακας 8: Μη τυποποιημένοι και τυποποιημένοι συντελεστές των ανεξάρτητων μεταβλητών και επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας.

	<i>B</i>	<i>SE B</i>	β	<i>p</i>
Constant	11,217	1,919		< 0,001
ΧΔ	0,000	0,001	-0,010	0,877
Αποσύνδεση	0,151	0,034	0,486	<0,001
Ανεπαρκής αυτονομία	0,135	0,051	0,252	0,009
Ανεπαρκή όρια	-0,027	0,067	-0,032	0,688
Προσανατολισμός στους άλλους	-0,134	0,062	-0,211	0,033
Υπεραγρύπνηση	-0,011	0,045	-0,026	0,803

Σύμφωνα με τον πίνακα 8, όσον αφορά στην κάθε ανεξάρτητη μεταβλητή χωριστά, υπήρξε στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση μεταξύ της Αποσύνδεσης/Απόρριψης και των Δυσπροσαρμοστικών γνωσιών ($t = 4,385$, $df=189$, $p<0,001$), με το μοντέλο να προβλέπει πως μια μονάδα αύξηση στη μεταβλητή της Αποσύνδεσης/Απόρριψης θα οδηγούσε σε αύξηση των Δυσπροσαρμοστικών γνωσιών κατά 0,151 μονάδες (*B*). Επίσης, υπήρξε στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση μεταξύ της Ανεπαρκούς Αυτονομίας και Επίδοσης και των Δυσπροσαρμοστικών γνωσιών ($t = 2,649$, $df=189$, $p=0,009$), με το μοντέλο να προβλέπει πως μια μονάδα αύξηση στη μεταβλητή της Ανεπαρκούς Αυτονομίας και Επίδοσης θα οδηγούσε σε αύξηση των Δυσπροσαρμοστικών γνωσιών κατά 0,135 μονάδες (*B*). Εν συνεχεία, υπήρξε μια στατιστικά σημαντική αρνητική συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής Προσανατολισμός στους Άλλους και των Δυσπροσαρμοστικών γνωσιών ($t= -2,151$, $df=189$, $p= 0,033$), με το μοντέλο να προβλέπει πως μία μονάδα αύξηση στη μεταβλητή του Προσανατολισμού στους Άλλους θα οδηγούσε σε μείωση των Δυσπροσαρμοστικών γνωσιών κατά -0,134 μονάδες (*B*).

Ωστόσο, οι μεταβλητές των Ανεπαρκών Ορίων ($t = -0,403$, $df = 189$, $p = 0,688$) και της Υπεραγρύπνησης / Αναστολής ($t = -0,250$, $df = 189$, $p = 0,803$), καθώς και ο παράγοντας του χρόνου ενασχόλησης με το διαδίκτυο ($t = -0,155$, $df = 189$, $p = 0,877$) δεν ήταν στατιστικά σημαντικοί παράγοντες πρόβλεψης των Δυσπροσαρμοστικών γνωσιών.

Υπερβολική χρήση / Αδυναμία ελέγχου

Στην ανάλυση της παλινδρόμησης χρησιμοποιήθηκε ως εξαρτημένη μεταβλητή ο παράγοντας Υπερβολική χρήση / Αδυναμία ελέγχου και ως ανεξάρτητες μεταβλητές οι πέντε κατηγορίες των σχημάτων και ο χρόνος ενασχόλησης με το διαδίκτυο. Οι συσχετίσεις μεταξύ των μεταβλητών παρουσιάζονται στον πίνακα 9.

Πίνακας 9: Συντελεστές συσχέτισης (r) και επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας (p).

	ΧΔ	Αποσύνδεση	Ανεπαρκής αυτονομία	Ανεπαρκή όρια	Προσανατολισμός στους άλλους	Υπεραγρύπνηση
Υπερβολική χρήση	0,22*	0,34**	0,34**	0,36**	0,37**	0,32**
ΧΔ		0,11	0,15*	0,06	0,11	0,01
Αποσύνδεση			0,70**	0,58**	0,65**	0,74**
Ανεπαρκής αυτονομία				0,45**	0,66**	0,59**
Ανεπαρκή όρια					0,52**	0,57**
Προσανατολισμός στους άλλους						0,69**

Σημείωση. * $p < 0,05$. ** $p < 0,01$.

Από την εξίσωση της παλινδρόμησης προκύπτει πως το μοντέλο εξηγεί το 21.7% της διακύμανσης ($R^2 = 0,217$, $R^2_{Adj} = 0,191$). Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της

ανάλυσης, οι κατηγορίες των σχημάτων σε συνδυασμό με τον χρόνο ενασχόλησης με το διαδίκτυο είναι στατιστικά σημαντικοί παράγοντες πρόβλεψης της Υπερβολική χρήση / Αδυναμία ελέγχου $F(6, 182) = 8,416, p < 0,001$.

Στον πίνακα 10 παρουσιάζονται οι μη τυποποιημένοι συντελεστές παλινδρόμησης (B), το τυπικό σφάλμα ($SE B$), οι τυποποιημένοι συντελεστές (β) και το επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας (p).

Πίνακας 10: Μη τυποποιημένοι και τυποποιημένοι συντελεστές των ανεξάρτητων μεταβλητών και επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας.

	B	$SE B$	β	P
Constant	7,635	2,784		0,007
ΧΔ	0,005	0,002	0,179	0,008
Αποσύνδεση	0,002	0,050	0,006	0,961
Ανεπαρκής αυτονομία	0,072	0,076	0,096	0,338
Ανεπαρκή όρια	0,230	0,098	0,197	0,020
Προσανατολισμός στους άλλους	0,143	0,091	0,160	0,119
Υπεραγρύπνηση	0,023	0,065	0,038	0,729

Σύμφωνα με τον πίνακα 10, όσον αφορά στην κάθε ανεξάρτητη μεταβλητή χωριστά, υπήρξε στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής Ανεπαρκή Όρια και της Υπερβολικής χρήσης / Αδυναμίας ελέγχου ($t = 2,344, df = 188, p = 0,020$), με το μοντέλο να προβλέπει πως μια μονάδα αύξηση στη μεταβλητή των Ανεπαρκών Ορίων θα οδηγούσε σε αύξηση της Υπερβολικής χρήσης / Αδυναμίας ελέγχου κατά 0,230 μονάδες (B). Επίσης, υπήρξε στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής του χρόνου ενασχόλησης με το διαδίκτυο και της Υπερβολικής χρήσης / Αδυναμίας ελέγχου ($t = 2,684, df = 188, p = 0,008$), με το μοντέλο να προβλέπει πως μια μονάδα αύξηση στη μεταβλητή του χρόνου

ενασχόλησης με το διαδίκτυο θα οδηγούσε σε αύξηση της Υπερβολικής χρήσης / Αδυναμίας ελέγχου κατά 0,005 μονάδες (*B*).

Αντίθετα, οι μεταβλητές Αποσύνδεση/Απόρριψη ($t = 0,049$, $df = 188$, $p = 0,961$), Ανεπαρκής Αυτονομία και Επίδοση ($t = 0,960$, $df = 188$, $p = 0,338$), Προσανατολισμός στους Άλλους ($t = 1,568$, $df = 188$, $p = 0,119$) και Υπεραγρύπνηση και Αναστολή ($t = 0,346$, $df = 188$, $p = 0,729$) δεν ήταν στατιστικά σημαντικοί παράγοντες πρόβλεψης της Υπερβολικής χρήσης / Αδυναμίας ελέγχου.

Ρύθμιση συναισθήματος

Στην ανάλυση της παλινδρόμησης χρησιμοποιήθηκε ως εξαρτημένη μεταβλητή ο παράγοντας Ρύθμιση συναισθήματος και ως ανεξάρτητες μεταβλητές οι πέντε κατηγορίες των σχημάτων και ο χρόνος ενασχόλησης με το διαδίκτυο. Οι συσχετίσεις μεταξύ των μεταβλητών παρουσιάζονται στον πίνακα 11.

Πίνακας 11: Συντελεστές συσχέτισης (r) και επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας (p).

	ΧΔ	Αποσύνδεση	Ανεπαρκής αυτονομία	Ανεπαρκή όρια	Προσανατολισμός στους άλλους	Υπεραγρύπνηση
Ρύθμιση συναισθηματος ΧΔ	0,09	0,44**	0,44**	0,26**	0,48**	0,35**
Αποσύνδεση		0,12*	0,14*	0,07	0,12	0,02
Ανεπαρκής αυτονομία			0,70**	0,57**	0,64**	0,73**
Ανεπαρκή όρια				0,45**	0,66**	0,60**
Προσανατολισμός στους άλλους					0,49**	0,55**
Υπεραγρύπνηση						0,69**

Σημείωση. * $p < 0,05$. ** $p < 0,01$.

Από την εξίσωση της παλινδρόμησης προκύπτει πως το μοντέλο εξηγεί το 27.3% της διακύμανσης ($R^2 = 0,273$, $R^2_{Adj} = 0,249$). Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της ανάλυσης, οι κατηγορίες των σχημάτων σε συνδυασμό με τον χρόνο ενασχόλησης με το διαδίκτυο είναι στατιστικά σημαντικοί παράγοντες πρόβλεψης της Ρύθμισης συναισθήματος $F(6, 186) = 11,628$, $p < 0,001$.

Στον πίνακα 12 παρουσιάζονται οι μη τυποποιημένοι συντελεστές παλινδρόμησης (B), το τυπικό σφάλμα ($SE B$), οι τυποποιημένοι συντελεστές (β) και το επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας (p).

Πίνακας 12: Μη τυποποιημένοι και τυποποιημένοι συντελεστές των ανεξάρτητων μεταβλητών και επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας.

	B	$SE B$	β	P
Constant	10,034	1,917		<0,001
ΧΔ	0,000	0,001	0,013	0,833
Αποσύνδεση	0,067	0,035	0,210	0,053
Ανεπαρκής αυτονομία	0,080	0,052	0,149	0,121
Ανεπαρκή όρια	-0,036	0,068	-0,042	0,599
Προσανατολισμός στους άλλους	0,210	0,062	0,328	0,001
Υπεραγρύπνηση	-0,041	0,045	-0,092	0,369

Σύμφωνα με τον πίνακα 12, όσον αφορά στην κάθε ανεξάρτητη μεταβλητή χωριστά, υπήρξε στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής Προσανατολισμός στους Άλλους και της Ρύθμισης του συναισθήματος ($t = 3,400$, $df = 192$, $p = 0,001$), με το μοντέλο να προβλέπει πως μια μονάδα αύξηση στη μεταβλητή Προσανατολισμός στους Άλλους θα οδηγούσε σε αύξηση της Ρύθμισης του συναισθήματος κατά 0,210 μονάδες (B). Επίσης, υπήρξε οριακά στατιστικά σημαντική

θετική συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής Αποσύνδεση και Απόρριψη και της Ρύθμισης του συναισθήματος ($t = 1,950, df = 192, p = 0,053$), με το μοντέλο να προβλέπει πως μια μονάδα αύξηση στη μεταβλητή Αποσύνδεση και Απόρριψη θα οδηγούσε σε αύξηση της Ρύθμισης του συναισθήματος κατά 0,067 μονάδες (B).

Ωστόσο, οι μεταβλητές Ανεπαρκής Αυτονομία και Επίδοση ($t = 1,557, df = 192, p = 0,121$), Ανεπαρκή Όρια ($t = -0,527, df = 192, p = 0,599$), Υπεραγρύπνηση και Αναστολή ($t = 0,901, df = 192, p = 0,369$) και ο χρόνος ενασχόλησης με το διαδίκτυο ($t = 0,211, df = 192, p = 0,833$) δεν ήταν στατιστικά σημαντικοί παράγοντες πρόβλεψης της Ρύθμισης του συναισθήματος.

Εξάρτηση από το διαδίκτυο

Στην ανάλυση της παλινδρόμησης χρησιμοποιήθηκε ως εξαρτημένη μεταβλητή ο παράγοντας Εξάρτηση από το διαδίκτυο και ως ανεξάρτητες μεταβλητές οι πέντε κατηγορίες των σχημάτων και ο χρόνος ενασχόλησης με το διαδίκτυο. Οι συσχετίσεις μεταξύ των μεταβλητών παρουσιάζονται στον πίνακα 13.

Πίνακας 13: Συντελεστές συσχέτισης (r) και επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας (p).

	ΧΔ	Αποσύνδεση	Ανεπαρκής αυτονομία	Ανεπαρκή όρια	Προσανατολισμός στους άλλους	Υπεραγρύπνηση
Εξάρτηση από διαδίκτυο	0,14*	0,37**	0,42**	0,29**	0,36**	0,30**
ΧΔ		0,10	0,14*	0,06	0,12	0,02
Αποσύνδεση			0,69**	0,57**	0,65**	0,73**
Ανεπαρκής αυτονομία				0,44**	0,66**	0,59**
Ανεπαρκή όρια					0,50**	0,55**
Προσανατολισμός						0,69**

στους
άλλους

Σημείωση. * $p < 0,05$. ** $p < 0,01$.

Από την εξίσωση της παλινδρόμησης προκύπτει πως το μοντέλο εξηγεί το 20.3% της διακύμανσης ($R^2 = 0,203$, $R^2_{Adj} = 0,177$). Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της ανάλυσης, οι κατηγορίες των σχημάτων σε συνδυασμό με τον χρόνο ενασχόλησης με το διαδίκτυο είναι στατιστικά σημαντικοί παράγοντες πρόβλεψης της Εξάρτησης από το διαδίκτυο $F(6, 187) = 7,915$, $p < 0,001$.

Στον πίνακα 14 παρουσιάζονται οι μη τυποποιημένοι συντελεστές παλινδρόμησης (B), το τυπικό σφάλμα ($SE B$), οι τυποποιημένοι συντελεστές (β) και το επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας (p).

Πίνακας 14: Μη τυποποιημένοι και τυποποιημένοι συντελεστές των ανεξάρτητων μεταβλητών και επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας.

	B	$SE B$	β	p
Constant	3,629	1,092		0,001
ΧΔ	0,001	0,001	0,081	0,225
Αποσύνδεση	0,016	0,020	0,093	0,408
Ανεπαρκής αυτονομία	0,077	0,029	0,261	0,009
Ανεπαρκή όρια	0,040	0,039	0,085	0,303
Προσανατολισμός στους άλλους	0,038	0,035	0,108	0,291
Υπεραγρύπνηση	-0,012	0,026	-0,049	0,649

Σύμφωνα με τον πίνακα 14, όσον αφορά στην κάθε ανεξάρτητη μεταβλητή χωριστά, υπήρξε στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση μεταξύ της μεταβλητής Ανεπαρκής Αυτονομία και Επίδοση και της Εξάρτησης από το διαδίκτυο ($t = 2,654$, df

= 193, $p = 0,009$), με το μοντέλο να προβλέπει πως μια μονάδα αύξηση στη μεταβλητή Ανεπαρκής Αυτονομία και Επίδοση θα οδηγούσε σε αύξηση της Εξάρτησης από το διαδίκτυο κατά 0,077 μονάδες (B).

Ωστόσο, οι μεταβλητές Αποσύνδεση και Απόρριψη ($t = 0,829$, $df = 193$, $p = 0,408$), Ανεπαρκή Όρια ($t = 1,033$, $df = 193$, $p = 0,303$), Προσανατολισμός στους Άλλους ($t = 1,058$, $df = 193$, $p = 0,291$), Υπεραγρύπνηση και Αναστολή ($t = -0,456$, $df = 193$, $p = 0,649$) και ο χρόνος ενασχόλησης με το διαδίκτυο ($t = 1,216$, $df = 193$, $p = 0,225$) δεν ήταν στατιστικά σημαντικοί παράγοντες πρόβλεψης της Εξάρτησης από το διαδίκτυο.

Αυτοεικόνα / Κοινωνική άνεση στο διαδίκτυο

Δεν κρίθηκε σημαντικό να πραγματοποιηθεί πολλαπλή ανάλυση παλινδρόμησης για τον παράγοντα Αυτοεικόνα / Κοινωνική άνεση στο διαδίκτυο καθώς από τη διερεύνηση των δεικτών συνάφειας Pearson r δεν προέκυψαν στατιστικά σημαντικές συσχετίσεις.

ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Στόχος της συγκεκριμένης έρευνας ήταν αρχικά η διερεύνηση της σχέσης μεταξύ των ΠΔΣ και της παθολογικής χρήσης του διαδικτύου. Με άλλα λόγια, η εξέταση της συσχέτισης ανάμεσα στην ύπαρξη δυσλειτουργικών γνωστικών δομών σχετικά με τον εαυτό και τους άλλους και στην τάση του ατόμου να χρησιμοποιεί υπερβολικά το διαδίκτυο, με αποτέλεσμα να επηρεάζονται αρνητικά διάφοροι τομείς

της ζωής του. Στη συνέχεια, μελετήθηκε η διερεύνηση πιθανών διαφορών ως προς τη χρήση του διαδικτύου ανάλογα με το φύλο και το χρόνο ενασχόλησης με το διαδίκτυο ημερησίως και τέλος η πιθανή δυνατότητα πρόβλεψης της παθολογικής χρήσης του διαδικτύου από τις κατηγορίες των σχημάτων και το χρόνο ενασχόλησης με αυτό.

Το πρώτο εύρημα αφορά στην ύπαρξη στατιστικά σημαντικής θετικής συσχέτισης μεταξύ των πέντε κατηγοριών των ΠΔΣ, αλλά και του κάθε σχήματος ξεχωριστά, και της παθολογικής χρήσης του διαδικτύου, πλην όμως του παράγοντα Αυτοεικόνα / Κοινωνική άνεση στο διαδίκτυο, του οποίου οι συσχετίσεις με τις προαναφερθείσες μεταβλητές των σχημάτων είναι μη στατιστικά σημαντικές και εμφανίζουν έντονες διαφοροποιήσεις ως προς τη θετική ή αρνητική τους κατεύθυνση. Το εύρημα αυτό υποδηλώνει ότι όσο μεγαλύτερος είναι ο βαθμός των ΠΔΣ τόσο αυξάνεται η παθολογική χρήση του διαδικτύου και το αντίστροφο, χωρίς, ωστόσο να δύναται να υποστηριχθεί αιτιώδης σχέση μεταξύ των δύο φαινομένων. Το συμπέρασμα αυτό φαίνεται να συμφωνεί με το αιτιολογικό μοντέλο του Davis (2001), σύμφωνα με το οποίο στην παθολογική χρήση του διαδικτύου εντοπίζονται δυσπροσαρμοστικές γνώσεις για τον εαυτό και τον κόσμο, οι οποίες προηγούνται της δυσλειτουργικής συμπεριφοράς αποτελώντας, μάλιστα, παράγοντες που δύναται να εγγηθούν την εμφάνιση παθολογικής χρήσης του διαδικτύου. Ομοίως, σύμφωνα με τη θεωρία των Young et al. (2017), τα ΠΔΣ αποτελούν γνωστικές δομές που συχνά οδηγούν σε μη προσαρμοστικές συμπεριφορές με αρνητικές συνέπειες στη ζωή του ατόμου, οι οποίες, στη συνέχεια, ενισχύουν τα ΠΔΣ.

Συγκεκριμένα, στην παρούσα έρευνα, η παθολογική χρήση του διαδικτύου φαίνεται να σχετίζεται θετικά και σημαντικά κυρίως με τις κατηγορίες Αποσύνδεση και Απόρριψη, Ανεπαρκής Αυτονομία και Επίδοση και Προσανατολισμός στους

άλλους. Τα άτομα, δηλαδή, που επιδίδονται σε παθολογική χρήση του διαδικτύου φαίνεται να δυσκολεύονται στην αυτονόμηση και διαφοροποίησή τους από τους άλλους και αδυνατούν να δημιουργήσουν ασφαλείς και σταθερές σχέσεις, ενώ ταυτόχρονα χαρακτηρίζονται από την τάση να επικεντρώνονται στην ικανοποίηση των αναγκών και επιθυμιών των άλλων με σκοπό την αποδοχή και την αποφυγή της απόρριψης.

Τα συμπεράσματα αυτά συνάδουν και με τα αποτελέσματα της έρευνας των Shajari et al. (2016), αλλά και με αποτελέσματα ερευνών που εξετάζουν τη συσχέτιση των ΠΔΣ με την εξάρτηση από ουσίες (Razavi, Soltaninezhad & Rafiee, 2012· Shorey et al, 2013· Wang, Halvorsen, Eisemann & Waterloo, 2010 στους Razavi et al, 2012· Brummet, 2007 στους Shajari et al., 2016). Σύμφωνα με τις ανωτέρω έρευνες παρατηρείται στατιστικά σημαντική θετική συσχέτιση μεταξύ των εξαρτητικών τάσεων του ατόμου και των ΠΔΣ, κυρίως όσον αφορά στις τρεις γενικές κατηγορίες που προαναφέρθηκαν. Ωστόσο, τόσο στις ανωτέρω έρευνες όσο και στην παρούσα, εντοπίζονται, επίσης, στατιστικά σημαντικές, αλλά χαμηλότερες θετικές συσχετίσεις με τις κατηγορίες Ανεπαρκή Όρια και Υπεραγρύπνηση και Αναστολή. Η υπερβολική χρήση του διαδικτύου, επομένως, φαίνεται σε έναν βαθμό να σχετίζεται και με τη δυσκολία των ατόμων να ελέγξουν τις παρορμήσεις τους καθώς και με την τάση να καταστέλλουν τα συναισθήματά τους και να επικεντρώνονται σε στόχους επίτευξης.

Λαμβάνοντας υπόψη τα ευρήματα της παρούσας έρευνας σχετικά με την ύπαρξη υψηλότερων συσχετίσεων ανάμεσα στους παράγοντες Δυσπροσαρμοστικές γνώσεις, Ρύθμιση του συναισθήματος και Εξάρτηση από το διαδίκτυο και στις προαναφερθείσες κατηγορίες σχημάτων, αλλά και τα συμπεράσματα των Shajari et al. (2016), Shorey et al.(2013) και Ball (1998, 2007), δύναται να διατυπωθεί το εξής συμπέρασμα. Τα άτομα που δυσκολεύονται να διαφοροποιηθούν από τους άλλους και

τείνουν στην ικανοποίηση των επιθυμιών των άλλων έναντι των δικών τους φοβούμενα την απόρριψη, χρησιμοποιούν το διαδίκτυο με σκοπό τη δημιουργία σχέσεων σε πιο ασφαλείς συνθήκες από αυτές της πραγματικής ζωής καθώς και για να ανακουφιστούν ή να αποφύγουν δυσφορικά συναισθήματα. Τα άτομα αυτά, επίσης, τείνουν να εμφανίζουν περισσότερα συμπτώματα αν στερηθούν το διαδίκτυο για κάποιο χρονικό διάστημα. Ωστόσο, δεδομένου ότι δεν δύναται να υποστηριχθεί αιτιώδης σχέση μεταξύ των δύο φαινομένων, είναι πιθανό να ισχύει και το αντίστροφο, δηλαδή οι ανωτέρω δυνατότητες που παρέχει το περιβάλλον του διαδικτύου, να οδηγούν σε ενίσχυση ή επιδείνωση των δυσπροσαρμοστικών αντιλήψεων σχετικά με τον εαυτό και τον κόσμο.

Οι διεργασίες αυτές, όπως υποστηρίζεται από τη σχετική βιβλιογραφία, είναι πιθανόν να είναι εντονότερες ή/και περισσότερο εμφανείς σε νεαρές ηλικίες, όπως το δείγμα της παρούσας έρευνας, καθώς η δόμηση μιας αυτόνομης ταυτότητας και η δημιουργία σταθερών σχέσεων με τους άλλους με το συνοδό συναίσθημα άγχους που αναδύεται αποτελούν βασικά χαρακτηριστικά του συγκεκριμένου αναπτυξιακού σταδίου, τα οποία ενδεχομένως δρουν επιβαρυντικά στις προϋπάρχουσες δυσπροσαρμοστικές γνωστικές δομές. Η περαιτέρω διερεύνηση της συγκεκριμένης θεματικής και σε άλλες ηλικιακές ομάδες θα συνέβαλλε στον εμπλουτισμό των ανωτέρω συμπερασμάτων, καθώς, παρόλο που τα ΠΔΣ αποτελούν σταθερές δομές που δημιουργούνται και εγκαθίστανται κατά την παιδική ηλικία, το στάδιο ανάπτυξης, οι κοινωνικές απαιτήσεις αλλά και το επίπεδο συναισθηματικής ωριμότητας δύνανται να επιδράσουν διαφοροποιητικά στις διεργασίες που περιγράφηκαν παραπάνω.

Όσον αφορά στον παράγοντα Αυτοεικόνα / Κοινωνική άνεση στο διαδίκτυο, ο οποίος δεν παρουσιάζει στατιστικά σημαντικά αποτελέσματα, πιθανόν να χρήζει

περισσότερης διερεύνησης καθώς είναι ο μόνος παράγοντας της παθολογικής χρήσης του διαδικτύου που δεν παρουσιάζει ενδοσυνάφεια με τους άλλους τέσσερεις και δεν υπάρχει θεωρητικό υπόβαθρο γι αυτόν (Ρούσσοι & Δεληζήση, 2011).

Ένα ακόμα εύρημα της παρούσας έρευνας αφορά στο τρίτο ερευνητικό ερώτημα, σχετικά με τη διερεύνηση πιθανών διαφορών ανάλογα με το φύλο και τον χρόνο ενασχόλησης με το διαδίκτυο. Αρχικά, δεν παρατηρήθηκε στατιστικά σημαντική αλληλεπίδραση του φύλου και του χρόνου στην παθολογική χρήση του διαδικτύου, γεγονός που υποδηλώνει ότι στο δείγμα της έρευνας δεν παρατηρούνται διαφορές ως προς τη χρήση του διαδικτύου, εάν ληφθεί υπόψη η συνδυαστική επίδραση του φύλου και του χρόνου. Πιθανόν, λαμβάνοντας υπόψη και την υψηλή συσχέτιση της παθολογικής χρήσης του διαδικτύου με τα σχήματα, άλλοι παράγοντες που αφορούν σε στοιχεία της προσωπικότητας των συμμετεχόντων αλλά και σε ευρύτερους οικογενειακούς / περιβαλλοντικούς τομείς να διαδραματίζουν σημαντικότερο διαφοροποιητικό ρόλο ως προς την χρήση του διαδικτύου και επομένως να επηρεάζουν την ανωτέρω αλληλεπίδραση (Young, 1998).

Επίσης, από τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας προκύπτει πως ούτε ο χρόνος ενασχόλησης με το διαδίκτυο, ως μεμονωμένος παράγοντας, ασκεί στατιστικά σημαντική επίδραση στην παθολογική χρήση του διαδικτύου. Με άλλα λόγια, ο χρόνος τον οποίο οι συμμετέχοντες αφιερώνουν ημερησίως στο διαδίκτυο δεν τους διαφοροποιεί ως προς το αν η χρήση αυτή μπορεί να χαρακτηριστεί ως παθολογική. Πάνω στο συγκεκριμένο θέμα η βιβλιογραφική ανασκόπηση αναδεικνύει αντιφατικά συμπεράσματα. Πιο συγκεκριμένα, υπάρχει μια μερίδα ερευνητών που υποστηρίζει ότι τα άτομα που εμφανίζουν εθιστική συμπεριφορά προς το διαδίκτυο αφιερώνουν σε αυτό περισσότερο χρόνο από τα «μη εθισμένα» άτομα (Morahan-Martin & Schumacher, 2000· Young 1997). Στον αντίποδα, οι Widyanto & Griffiths (2006),

στην ανασκόπηση που πραγματοποίησαν σε ερευνητικά δεδομένα σχετικά με το διαδίκτυο, καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι ο αυξημένος χρόνος χρήσης των «εθισμένων» χρηστών που εντοπίζεται από ορισμένους ερευνητές, δεν καθιστά τη μεταβλητή αυτή έναν παράγοντα ενδεικτικό της παθολογικής ή μη χρήσης του διαδικτύου.

Ενδεχομένως, τα ανωτέρω δεδομένα να δύνανται να στρέψουν την προσοχή των ερευνητών στην προσέγγιση και αξιολόγηση του φαινομένου της χρήσης του διαδικτύου με γνώμονα περισσότερο ποιοτικά παρά ποσοτικά χαρακτηριστικά. Δεδομένου ότι το διαδίκτυο αποτελεί ένα μέσο που αξιοποιείται σε διάφορους τομείς της καθημερινής ζωής, με κυριότερους τον εργασιακό και ακαδημαϊκό τομέα, είναι πιθανό ένα άτομο να αφιερώνει αρκετές ώρες στο διαδίκτυο προκειμένου να αντεπεξέλθει σε απαιτήσεις της καθημερινότητας, χωρίς όμως απαραίτητα η χρήση αυτή να κρίνεται προβληματική. Όπως μάλιστα υποστήριξε και ο Davis (2001) η χρήση του διαδικτύου δύναται να θεωρηθεί «υγιής» όταν έχει συγκεκριμένο σκοπό, αφορά σε εύλογα χρονικά διαστήματα και δεν συνοδεύεται από γνωστική ή συμπεριφορική δυσαρέσκεια.

Τέλος, όσον αφορά στο συγκεκριμένο ερευνητικό ερώτημα προέκυψε ότι το φύλο ως μεμονωμένος παράγοντας επίσης δεν ασκεί στατιστικά σημαντική επίδραση στην παθολογική χρήση του διαδικτύου γενικά, γεγονός που υποδηλώνει ότι το φύλο δεν αποτελεί έναν διαφοροποιητικό παράγοντα ως προς τη χρήση. Ωστόσο, ενδιαφέρον εύρημα αποτελεί η στατιστικά σημαντική επίδραση του φύλου στον παράγοντα Δυσπροσαρμοστικές γνώσεις, όπου οι άντρες είχαν μεγαλύτερο μέσο όρο, και στον παράγοντα Ρύθμιση του συναισθήματος, όπου μεγαλύτερος μέσος όρος εντοπίστηκε στις γυναίκες. Σύμφωνα με το ανωτέρω εύρημα, οι άντρες και οι γυναίκες δεν διαφοροποιούνται σημαντικά ως προς τη χρήση του διαδικτύου, με τη

διαφορά ότι οι άντρες φαίνεται να δυσκολεύονται περισσότερο στις κοινωνικές σχέσεις στην πραγματική ζωή σε αντίθεση με τις διαδικτυακές σχέσεις, ενώ οι γυναίκες φαίνεται να χρησιμοποιούν το διαδίκτυο σε μεγαλύτερο βαθμό από τους άντρες για να απαλύνουν δυσφορικά συναισθήματα.

Παρά τη φαινομενική διαφοροποίηση και βάσει της σχετικής βιβλιογραφίας, δύναται να υποστηριχθεί ότι και οι δύο προαναφερθέντες τομείς αφορούν στη χρήση του διαδικτύου ως ενός μέσου για να αποφευχθούν πιθανές δυσκολίες ή συγκρούσεις, με τη διαφοροποίηση ότι οι άντρες επικεντρώνονται περισσότερο σε κοινωνικούς τομείς, ενώ οι γυναίκες σε εσωτερικές και συναισθηματικές διεργασίες (Young, 2004· Morahan-Martin & Schumacher, 2000· Kandell, 1998). Σε γενικές γραμμές, από την ανασκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας προκύπτουν αντιφατικά συμπεράσματα ως προς τις διαφοροποιήσεις ανάλογα με το φύλο. Οι περισσότεροι ερευνητές τόσο στο εξωτερικό όσο και στον ελλαδικό χώρο υποστηρίζουν ότι οι εσωστρεφείς άντρες υψηλού μορφωτικού επιπέδου είναι πιθανότερο να εμφανίσουν παθολογική χρήση του διαδικτύου (Morahan-Martin & Schumacher, 2000· Griffiths, 1999· Frangos et al., 2010· Papastylianou, 2013). Αντίθετα, η Young (1998) επικεντρώνεται περισσότερο σε στοιχεία της προσωπικότητας, όπως η εσωστρέφεια και οι συναισθηματικές δυσκολίες, ενώ ο Brenner (1997) δεν εντοπίζει διαφορές ως προς το φύλο.

Τα αποτελέσματα της συγκεκριμένης έρευνας είναι σύντονα με τα αποτελέσματα άλλων ερευνών, τα οποία απορρίπτουν την ύπαρξη διαφυλικών διαφορών. Ωστόσο, οι διαφορές μεταξύ των δύο φύλων που προαναφέρθηκαν συμφωνούν με το προφίλ των εσωστρεφών ανδρών που περιγράφεται από μια μερίδα ερευνητών αλλά και με τις δυσκολίες στην έκφραση δυσφορικών συναισθημάτων που αναφέρονται από τη Young, οι οποίες είναι πιθανό να εμφανίζονται περισσότερο στις

γυναίκες, κυρίως όσον αφορά σε συναισθήματα περισσότερο απορριπτέα από την κοινωνία, όπως ο θυμός ή/και η επιθετικότητα. Η απουσία στατιστικά σημαντικών διαφορών ανάλογα με το φύλο πιθανόν σχετίζεται και με το δείγμα της συγκεκριμένης έρευνας, το οποίο αφορά σε φοιτητικό πληθυσμό, δηλαδή σε άτομα νεαρής ηλικίας με υψηλό μορφωτικό επίπεδο. Σύμφωνα με το Παρατηρητήριο για την κοινωνία της πληροφορίας (2011), οι διαφυλικές διαφορές ως προς τη χρήση του διαδικτύου φαίνεται να αμβλύνονται σε μεγάλο βαθμό σε νεότερες ηλικίες και όσο αυξάνεται το μορφωτικό επίπεδο, κάτι που ισχύει και για το δείγμα της παρούσας έρευνας.

Τέλος, αναφορικά με το τέταρτο ερευνητικό ερώτημα που αφορά στη δυνατότητα πρόβλεψης της παθολογικής χρήσης από τα ΠΔΣ και τον χρόνο ενασχόλησης με το διαδίκτυο προκύπτουν τα εξής. Αρχικά, ένα σημαντικό εύρημα αποτελεί η στατιστικά σημαντική προβλεπτική ισχύς των ΠΔΣ σε συνδυασμό με τον χρόνο ενασχόλησης με το διαδίκτυο όσον αφορά στους τέσσερις παράγοντες της παθολογικής χρήσης του διαδικτύου, καθώς λόγω απουσίας στατιστικά σημαντικών συσχετίσεων με τις ανωτέρω μεταβλητές, δεν πραγματοποιήθηκε πολλαπλή ανάλυση παλινδρόμησης με ανεξάρτητη μεταβλητή τον παράγοντα Αυτοεικόνα/ Κοινωνική άνεση στο διαδίκτυο.

Όσον αφορά στην προβλεπτική ισχύ της κάθε μεταβλητής μεμονωμένα, η κατηγορία Αποσύνδεση και Απόρριψη αποτελεί στατιστικά σημαντικό παράγοντα πρόβλεψης για τους παράγοντες Δυσπροσαρμοστικές γνώσεις και Ρύθμιση του συναισθήματος, που σημαίνει ότι η αύξηση της πεποίθησης των ατόμων ότι οι ανάγκες τους για ασφάλεια, σταθερότητα, αποδοχή και σεβασμό δεν θα καλυφθούν, οδηγεί σε αύξηση των δυσκολιών τους στις δια ζώσης κοινωνικές συναναστροφές σε αντίθεση με τις διαδικτυακές καθώς και σε αύξηση της χρήσης του διαδικτύου με

σκοπό να ανακουφιστούν από δυσφορικά συναισθήματα. Επίσης, η κατηγορία Ανεπαρκής Αυτονομία και Επίδοση αποτελεί στατιστικά σημαντικό παράγοντα πρόβλεψης για τους παράγοντες Δυσπροσαρμοστικές γνώσεις και Εξάρτηση από το διαδίκτυο, γεγονός που υποδηλώνει ότι η αύξηση της δυσκολίας των ατόμων να δημιουργήσουν τη δική τους ταυτότητα και να αυτονομηθούν, οδηγεί σε αύξηση των δυσκολιών τους στις δια ζώσης κοινωνικές συναναστροφές καθώς και σε αύξηση των συμπτωμάτων τους αν στερηθούν για κάποιο χρονικό διάστημα το διαδίκτυο.

Αναφορικά με την κατηγορία Προσανατολισμός στους άλλους, παρατηρήθηκε στατιστικά σημαντική προβλεπτική ισχύς όσον αφορά στους παράγοντες Δυσπροσαρμοστικές γνώσεις και Ρύθμιση του συναισθήματος. Ωστόσο, η κατεύθυνση της πρόβλεψης για τον παράγοντα Δυσπροσαρμοστικές γνώσεις ήταν αρνητική, ενώ για τον παράγοντα Ρύθμιση του συναισθήματος ήταν θετική. Σύμφωνα με το συγκεκριμένο εύρημα, η αύξηση της τάσης των ατόμων να εστιάζουν στην ικανοποίηση των αναγκών και των επιθυμιών των άλλων σε βάρος των δικών τους, οδηγεί σε μείωση των δυσκολιών στις δια ζώσης κοινωνικές συναναστροφές αλλά σε αύξηση της χρήσης του διαδικτύου με σκοπό να ανακουφιστούν από δυσφορικά συναισθήματα. Επίσης, η κατηγορία Ανεπαρκή όρια αποτελεί στατιστικά σημαντικό παράγοντα πρόβλεψης για τον παράγοντα Υπερβολική χρήση / Αδυναμία ελέγχου παρόρμησης, εύρημα που υποδηλώνει ότι η αύξηση στη δυσκολία των ατόμων για αυτοπειθαρχία, οδηγεί σε αύξηση της αίσθησης απώλειας του ελέγχου του χρόνου που ασχολούνται με το διαδίκτυο. Ο συγκεκριμένος παράγοντας είναι ο μόνος παράγοντας της παθολογικής χρήσης του διαδικτύου που δύναται να προβλεφθεί από τον παράγοντα του χρόνου, ως μεμονωμένου παράγοντα, δηλαδή η αύξηση στον χρόνο ενασχόλησης με το διαδίκτυο οδηγεί σε αύξηση της παρόρμησης για χρήση του διαδικτύου και αύξηση στην αδυναμία ελέγχου της χρονικής της διάρκειας. Ο

παράγοντας του χρόνου ενασχόλησης με το διαδίκτυο μεμονωμένα δεν αποτελεί παράγοντα πρόβλεψης για τους υπόλοιπους παράγοντες της παθολογικής χρήσης του διαδικτύου. Τέλος, η κατηγορία Υπεραγρύπνηση και Αναστολή δεν έχει προβλεπτική ισχύ για κανέναν από τους προαναφερόμενους παράγοντες.

Τα ανωτέρω ευρήματα είναι σύντονα με το αιτιολογικό μοντέλο του Davis (2001), σύμφωνα με το οποίο οι δυσπροσαρμοστικές γνωσίες – τα ΠΔΣ στην παρούσα έρευνα – δύνανται να εγγηθούν την εμφάνιση της παθολογικής χρήσης του διαδικτύου. Ωστόσο, σύμφωνα με τον ανωτέρω συγγραφέα θεωρείται απαραίτητη η συμβολή και άλλων παραγόντων στην αιτιογένεση του φαινομένου. Όπως προκύπτει και από τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας, μεγαλύτερη προβλεπτική ισχύς επιτυγχάνεται όταν ληφθούν υπόψη τα ΠΔΣ σε συνδυασμό με τον παράγοντα του χρόνου ενασχόλησης με το διαδίκτυο, σε αντίθεση με τη χαμηλότερη προβλεπτική ισχύ της εκάστοτε κατηγορίας σχημάτων ή του χρόνου μεμονωμένα.

Συμπερασματικά, από τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας διαφαίνεται ότι η παθολογική χρήση του διαδικτύου εμφανίζει υψηλές συσχετίσεις με τα ΠΔΣ, δηλαδή με την ύπαρξη δυσλειτουργικών γνωστικών δομών σχετικά με τον εαυτό και τους άλλους. Αυτές οι δομές, μάλιστα, δύνανται να προβλέψουν την προβληματική χρήση του διαδικτύου, εφόσον, όμως, ληφθούν υπόψη και άλλοι παράγοντες, όπως αυτός του χρόνου ενασχόλησης. Ωστόσο, πέρα από το προαναφερθέν συμπέρασμα, από τα αποτελέσματα της έρευνας δεν προκύπτουν δεδομένα που διευκολύνουν την ανάδυση ειδικότερων διαφοροποιήσεων ή αποχρώσεων του φαινομένου της παθολογικής χρήσης του διαδικτύου, υπό την έννοια ότι δεν παρατηρούνται διαφορές στο δείγμα ανάλογα με το φύλο των συμμετεχόντων ή τον χρόνο ενασχόλησης.

Όσον αφορά τα ανωτέρω, κρίνεται σημαντικό να ληφθούν υπόψη και οι πιθανοί περιορισμοί της παρούσας έρευνας. Ένας σημαντικός περιορισμός αφορά στον τρόπο δειγματοληψίας. Όπως προαναφέρθηκε σε προηγούμενη ενότητα, στη συγκεκριμένη έρευνα αξιοποιήθηκε η συμπτωματική δειγματοληψία, δηλαδή αξιοποιήθηκε από την ερευνήτρια το δείγμα που ήταν διαθέσιμο τη χρονική περίοδο κατά την οποία επρόκειτο να πραγματοποιηθεί η συλλογή των δεδομένων. Η συγκεκριμένη μέθοδος δειγματοληψίας επιλέχθηκε, εν μέρει, λόγω του ότι η συγκεκριμένη ερευνητική θεματική βρίσκεται σε πρώιμο στάδιο μελέτης και το παρόν ερευνητικό εγχείρημα προσδοκούσε κυρίως σε μια πρώτη διερευνητική προσέγγιση του φαινομένου. Ωστόσο, το δείγμα που προκύπτει από το συγκεκριμένο είδος δειγματοληψίας συχνά δεν έχει την ίδια διάρθρωση με αυτή του γενικού πληθυσμού και χαρακτηρίζεται ως μεροληπτικό. Πιθανόν, η επιλογή, στο μέλλον, μιας μεθόδου δειγματοληψίας, μέσω της οποίας να επιτυγχάνεται μεγαλύτερος βαθμός τυχαιότητας, να δύναται να παρέχει και υψηλότερη δυνατότητα γενίκευσης.

Ένας ακόμα περιοριστικός παράγοντας που σχετίζεται με την πιθανά περιορισμένη δυνατότητα γενίκευσης και προκύπτει από την επιλογή της συμπτωματικής δειγματοληψίας, αφορά στα δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος. Όπως προαναφέρθηκε, το δείγμα της παρούσας έρευνας αφορά σε φοιτητικό πληθυσμό, ο οποίος φοιτά, ως επί το πλείστον, σε πανεπιστημιακά ιδρύματα της Αθήνας. Πρόκειται δηλαδή για νεαρούς ενήλικες με υψηλό μορφωτικό επίπεδο που διαμένουν σε αστικά κέντρα. Αξίζει, επίσης, να σημειωθεί ότι πρόκειται για φοιτητές, κυρίως, κοινωνικών επιστημών και το μεγαλύτερο μέρος αυτών είναι γυναίκες. Ως αποτέλεσμα, η μελλοντική διερεύνηση της συγκεκριμένης θεματικής σε δείγματα με διαφορετικά δημογραφικά χαρακτηριστικά θα απέδιδε εξίσου ενδιαφέροντα ευρήματα, τα οποία ενδεχομένως να συμπλήρωναν και αυτά της

παρούσας έρευνας. Τέλος, κρίνεται σκόπιμο να αναφερθούν εκ νέου τα περιορισμένα βιβλιογραφικά δεδομένα όσον αφορά τη συσχέτιση της παθολογικής χρήσης του διαδικτύου με τα ΠΔΣ και η αξιοποίηση από μεριάς της ερευνήτριας βιβλιογραφικών στοιχείων που προκύπτουν από το ερευνητικό πεδίο της εξάρτησης από ουσίες.

Η παρούσα έρευνα επιχείρησε τη διερεύνηση της παθολογικής χρήσης του διαδικτύου και τον εμπλουτισμό των ήδη υπάρχοντων δεδομένων με σκοπό την πληρέστερη κατανόηση του συγκεκριμένου φαινομένου, το οποίο τα τελευταία χρόνια προσελκύει το έντονο ενδιαφέρον τόσο των ερευνητών, όσο και των κλινικών που καλούνται σε διαρκώς μεγαλύτερο βαθμό να κατανοήσουν τη ραγδαία αυξανόμενη δυναμική που οι σύγχρονες ψηφιακές τεχνολογίες καταλαμβάνουν στη ζωή των σύγχρονων ανθρώπων· μια δυναμική που αναπόδραστα πια αλληλεπιδρά με την εσωτερική τους εμπειρία και καθορίζει σημαντικές γνωστικές και ψυχικές λειτουργίες που αφορούν στην εικόνα εαυτού, στην αντιλαμβανόμενη εξωτερική πραγματικότητα αλλά και στην εμπειρία του σχετίζεσθαι με τους άλλους. Πρωτίστως, η ίδια η επιστημονική, ερευνητική και κλινική κοινότητα καλείται σήμερα περισσότερο από ποτέ να σταθεί κριτικά απέναντι σε αυτά τα «σημεία των καιρών» και να λειτουργήσει επαναδιαπραγματευτικά προς όφελος του ανθρώπου ως χειριστή της τεχνολογίας και όχι το αντίστροφο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Abramson, L. Y., Metalsky, G. I., & Alloy, L. B. (1989). Hopelessness depression: a theory-based subtype of depression. *Psychological Review*, *96*, 358-372.
- Andreassen, C.S., Griffiths, M.D., Gjertsen, S.R., Krossbakken, E., Kvam, S., & Pallesen, S. (2013). The relationship between behavioral addictions and five-factor model of personality. *Journal of Behavioral Addictions*, *2*, 90-99. DOI: 10.1556/JBA.2.2013.003
- Ball, S. A. (2007). Comparing individual therapies for personality disordered opioid-dependent patients. *Journal of Personality Disorders*, *21*, 305–321.
- Ball, S. A. (1998). Manualized treatment for substance abusers with personality disorders: dual focus schema therapy. *Addictive Behaviors*, *23*, 883–891.
- Beard, K.W. (2005). Internet addiction: a review of current assessment techniques and potential assessment questions. *CyberPsychology & Behavior*, *8*, 7-14.
- Beard, K. W., & Wolf, E.M. (2001). Modification in the proposed diagnostic criteria for internet addiction. *CyberPsychology & Behavior*, *4*, 377-383.
- Brenner, V. (1997). Psychology of computer use: XL VII. Parameters of internet use, abuse and addiction: the first 90 days of the internet usage survey. *Psychological Reports*, *80*, 879-882.
- Byun, S., Ruffini, C., Mills, J.E., Dooglas, A.C., Niang, M., Stepchenkova, S., Lee, S.K., Loutfi, J., Lee, J-K., Atallah, M., & Blanton, M. (2009). Internet

- addiction: metasynthesis of 1996-2006 quantitative method. *CyberPsychology & Behavior*, 12, 203-207. DOI: 10.1089/cpb.2008.0102
- Caplan, S.E. (2003). Preference of online social interaction: a theory of problematic internet use and psychological well-being. *Communication Research*, 30, 625-648. DOI: 10.1177/0093650203257842
- Caplan, S.E. (2002). Problematic internet use and psychosocial well-being: development of a theory-based cognitive-behavioral measurement instrument. *Computers in Human Behavior*, 18, 553-575.
- Davis, R. (2001). A cognitive – behavioral model of pathological internet use. *Computers in Human Behavior*, 17, 187-195.
- Frangos, C. C., Frangos, C. C., & Kiohos, A. P. (2010). Internet addiction among greek university students: Demographic associations with the phenomenon, using the greek version of Young’s internet addiction test. *International Journal of Economic Sciences and Applied Research* 3, 49-74.
- Greenfield, D. N. (1999). Psychological characteristics of compulsive internet use: a preliminary analysis. *CyberPsychology and Behavior*, 2, 403-412.
- Griffiths, M. (2000). Does internet and computer “addiction” exist? Some case study evidence. *CyberPsychology and Behavior*, 3, 211-218.
- Griffiths, M. (1999). Internet addiction: Fact or fiction? *The Psychologist*, 12, 246-250.
- Griffiths, M. (1996). Internet “addiction”: an issue for clinical psychology?. *Clinical Psychology Forum*, 97, 32-36.

- Kandell, J. J. (1998). Internet addiction on campus: the vulnerability of college students. *CyberPsychology and Behavior*, 1, 11-17.
- Lyrakos, D. G. (2014). The validity of Young Schema Questionnaire 3rd version and the Schema Mode Inventory 2nd version on the Greek population. *Psychology*, 5, 461 – 477.
- Malogiannis, I. A., Aggeli, A., Tzavara, C., Michopoulos, I., Vallianou, O., Pehlivanidis, A., Kalantzi-Azizi, A., Papadimitriou, G. N., & Zervas, I. (2018). Validation of the Greek version of the Young Schema Questionnaire-Short Form 3: Internal consistency reliability and validity. *Psychiatriki*, 29, 220–230. DOI: 10.22365/jpsych.2018.293.220
- Morahan-Martin, J., & Schumacher, P. (2000). Incidence and correlates of pathological internet use among college students. *Computers in Human Behavior* 16, 13-29.
- Papastylianou, A. (2013). Relating on the internet, personality traits and depression: research and implications. *The European Journal of Counselling Psychology*, 2, 65-78. DOI:10.5964/ejcop.v2i1.6
- Παρατηρητήριο για την Κοινωνία της Πληροφορίας (2011). Η χρήση του διαδικτύου από τους Έλληνες. Διαθέσιμο στο <http://www.observatory.gr>.
- Razavi, V., Soltaninezhad, A., & Rafiee, A. (2012). Comparing of early maladaptive schemas between healthy and addicted men. *Zahedan Journal of Research in Medical Sciences*, 14, 60-63.
- Ρούσσοι, Π. Α., & Δελιζήση, Ε. (2011). Κατασκευή και ψυχομετρικός έλεγχος της Ελληνικής Κλίμακας Προβληματικής Χρήσης του Διαδικτύου (GPIUS).

Ανακοίνωση στο 2^ο Πανελλήνιο Διεπιστημονικό Συνέδριο της Ελληνικής Εταιρείας Μελέτης της Διαταραχής Εθισμού στο Διαδίκτυο «e-LIFE 2011». Θεσσαλονίκη, 1-3 Απριλίου.

Shajari, F., Sohrabi, F., & Jomehri, F. (2016). Relationship between early maladaptive schema and internet addiction: A cross-sectional study. *Asian Journal of Pharmaceutical Research and Health Care*, 8, 84-91. DOI:

10.18311/ajprhc/2016/4334

Shapira, N. A., Lessig, M. C., Goldsmith, T. D., Szabo, S. T., Lazoritz, M., Gold, M.S. & Stein, D.J. (2003). Problematic internet use: proposed classification and diagnostic criteria. *Depression and Anxiety*, 17, 207-216.

Shorey, R. C., Stuart, G.L., & Anderson, S. A. (2013). Early maladaptive schemas among young adult male substance abusers: A comparison with a non-clinical group. *Journal of Substance Abuse Treatment*, 44, 522-527.

Tao, R., Huang, X., Wang, J., Zhang, H., Zhang, Y., & Li, M. (2010). Proposed diagnostic criteria for internet addiction. *Addiction*, 105, 556–564. DOI:

10.1111/j.1360-0443.2009.02828.x

Widyanto, L., & Griffiths, M. (2006). “Internet addiction”: A critical review.

International Journal of Mental Health and Addiction, 4, 31-51. DOI

10.1007/s11469-006-9009-9

Young, J. E., Klosko, S. J., & Weishaar, E. M. (2017). *Θεραπεία σχημάτων. Ένας οδηγός για τον θεραπευτή. 5^η Έκδοση*. Αθήνα: Πατάκη.

Young, J. E. (1995). *Cognitive therapy for personality disorders: A schema – focused approach*. Third Edition. Florida: Professional Resource Press.

- Young, K.S. (2004). Internet addiction: A new clinical phenomenon and its consequences', *American Behavioral Scientist*, 48, 402-415. DOI: 10.1177/0002764204270278
- Young, K.S. (1999a). The research and controversy surrounding internet addiction. *CyberPsychology & Behavior*, 2, 381-383.
- Young, K.S. (1999b). Internet addiction: symptoms, evaluation and treatment. In L. VandeCreek & T. Jackson (Eds.), *Innovations in clinical practice: A source book*, 17, 19-31. Sarasota, Florida: Professional Resource Press.
- Young, K.S. & Rodgers, R. (1998). Internet addiction: Personality traits associated with its development. Paper presented at the 69th annual meeting of the Eastern Psychological Association.
- Young, K.S. (1996). Internet addiction: the emergence of a new clinical disorder. *CyberPsychology & Behavior*, 1, 237-244.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ερωτηματολόγιο Δημογραφικών Δεδομένων

Ακολουθεί η συλλογή ορισμένων πληροφοριών που θα βοηθήσουν την έρευνα.
Παρακαλούμε απαντήστε με προσοχή βάζοντας ένα Χ ή κυκλώνοντας την απάντηση.

Φύλο

- Άνδρας
- Γυναίκα

Ηλικία :

Οικογενειακή κατάσταση

- Άγαμος/η
- Σε σχέση
- Έγγαμος/η
- Σε διάσταση
- Διαζευγμένος/η
- Χήρος/α

Έχετε παιδιά

- Ναι
- Όχι

Διαμονή

- Μόνος/η
- Με συγκάτοικο
- Με γονείς
- Με σύντροφο
- Με σύζυγο
- Με συγγενείς
- Άλλο

Τόπος διαμονής

- Αθήνα
- Επαρχιακή πόλη

Έτος σπουδών

- 1^ο
- 2^ο
- 3^ο
- 4^ο
- >4^ο

Τμήμα φοίτησης:

Δραστηριότητες που επιλέγετε να ασχοληθείτε στο διαδίκτυο (προσδιορίστε δίπλα από κάθε δραστηριότητα κατά προσέγγιση τον χρόνο που ασχολείστε με αυτή ημερησίως)

☐ Κατέβασμα/ παρακολούθηση οπτικοακουστικού υλικού	<i>Χρόνος ημερησίως:.....</i>
☐ Χρήση ιστοσελίδων κοινωνικής δικτύωσης (facebook, twitter κ.α.)	<i>Χρόνος ημερησίως:.....</i>
☐ Χρήση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e-mail)	<i>Χρόνος ημερησίως:.....</i>
☐ Αναζήτηση πληροφοριών – Ενημέρωση	<i>Χρόνος ημερησίως:.....</i>
☐ Διαδικτυακά παιχνίδια	<i>Χρόνος ημερησίως:.....</i>
☐ Διαδικτυακά παιχνίδια ενσάρκωσης ρόλων	<i>Χρόνος ημερησίως:.....</i>
☐ Διαδικτυακές αγορές/ πωλήσεις	<i>Χρόνος ημερησίως:.....</i>
☐ Διαδικτυακός τζόγος	<i>Χρόνος ημερησίως:.....</i>
☐ Χρήση ιστοσελίδων πορνογραφικού περιεχομένου	<i>Χρόνος ημερησίως:.....</i>